Голодний, злий і дуже небезпечний, або якось у Чужому лісі

Повість-казка для дітей та звірят. Пригоди зайченяти Люськи, злого лева Толябуна, великого природолюба Буртіуса та декого ще у Зовсім Чужому лісі.

Розділ І

У далеких і таємничих африканських джунглях жив лев Толябун. То був злий і невдоволений з усього лев. Коли світило сонце, він ричав через те, що йому було жарко; коли наставала темрява, він дратувався, що йому прохолодно; натщесерце ричав од голоду, а пообідавши — од того, що вже наївся. Його дратувало все на світі: дерева, річка, пташки, місяць, звірі, а через те, що він виказував свое роздратування голосним ревінням, тільки його й чутно було з ранку до ночі.

Усім Толябун страшенно набрид, але ж його боялись і нічого не могли вдіяти. Він безкарно поїдав бідних звіряток і зрештою так знахабнів, що мало не зжер навіть одного природолюба. Мандрівник цей, на ім’я Буртіус, дослідив усе на світі і тепер прилетів на моторній повітряній кулі до Африки, щоб дослідити і її. Прив’язавши свою кулю до якогось пеньочка, Буртіус прихопив дві підзорні труби, три бінокли, термос із кавою, записник і, згораючи від бажання що-небудь дослідити чи зробити яке-небудь важливе відкриття, рушив уперед.

Безсумнівно, то був найвидатніший дослідник усіх часів і країн. Ледь ступив він кілька кроків, а вже зробив цінні відкриття, які тут же старанно занотував у записнику.

Давайте й ми поглянемо на списані рукою видатного вченого аркушики й прочитаємо:

Відкриття № 1: Африка дуже велика.

Відкриття № 2: В Африці дуже багато дерев, які у нас не ростуть.

Відкриття № 3: Пісок в Африці на смак такий самий, як і у нас.

Що треба відкрити: Треба відкрити в Африці банани — вони ж бо дуже смачні (ананаси).

Нічого дивного, що од цих великих відкриттів Буртіус дуже стомився і зголоднів. Тож він розстелив на землі невеличку скатертину, видобув із похідної торбинки, в якій мав звичку носити найнеобхідніше, тобто харчі, пиріжок із м’ясом і заходився їсти. Не встиг учений відкусити вчетверте, як увагу його привернув якийсь здоровенний звір. Він виткнувся з-за кущів, утупив пожадливий погляд у Буртіусів пиріжок і почав наближатись.

— Е, ні-ні, — мовив великий дослідник, одразу зметикувавши, до чого воно йдеться, і ховаючи руку з пиріжком за спину, — я й сам голодний!

Другою рукою він розкрив свій щоденник і вже хотів було записати відкриття №4:

"В Африці живе величезний звір з чотирма лапами, довгим хвостом і жадібними очима",

але не встиг. Знахабнілий і кровожерливий Толябун — а то ж, звичайно, був він, — дико заревів і кинувся вперед.

Від того страшного ревіння вчений знепритомнів і впав на свою скатертину, де й пролежав три години і чотирнадцять хвилин із затиснутим у руці пиріжком. А хижий невихований Толябун підбіг до торбинки і вмить зжер усе, що в ній було.

А було в ній немало: вісім пиріжків із м’ясом і сім із повидлом, чотириста грамів цукерок "Ану, відніми!", коробочка монпансьє і три яблука. Як бачите, не можна випробовувати долю, — я маю на увазі назву цукерок. Та не про те мова. Всі припаси поклала до торбинки турботлива Буртіусова матуся, яка в цей час думала, де ж то її синочок, і тихенько зітхала. Адже всі матусі завжди думають про діток.

Умить проковтнувши всі припаси, лев кинувся до повітряної кулі. А щоб ви знали, до всіх повітряних куль знизу причеплений міцний кошик, аби мандрівникам було де сидіти і тримати консерви, мішки з піском та балон із летючим газом.

Отже лев заліз у кошик, бо сподівався знайти ще якусь поживу, коли це відчув, як лапи йому слабнуть, голова йде обертом… Він голосно заревів, не розуміючи в чому справа, і тієї ж миті обважніло гепнув на дно кошика і затих.

Минуло чимало часу, поки звірята надибали в траві хороброго Буртіуса.

— Ой, хто це? — скрикнули Мавпочка, Бегемотик і Жирафеня в один голос.

— А он, дивіться! — вигукнула Мавпочка, вказуючи туди, де між дерев бовваніла повітряна куля. Сонце її вже добряче нагріло, і куля рвалася вгору, та не могла злетіти, стримувана міцним мотузом.

— Ого, — зачудувавсь Бегемотик, — таке здоровенне. Це трохи схоже на дядька Слона, але ж дядько Слон, по-моєму, не вміє літати, та й кошика в нього нема.

— Ото ж бо й воно, — погодилося Жирафеня. — Давайте підійдемо ближче.

І всі трохи боязко рушили вперед.

— Ой, мені здається, я вже десь бачила ось це, — мовила, злегка затремтівши, Мавпочка, показуючи на Толябунів хвіст, що звисав із кошика.

— Ой, — додала вона по хвильці, затремтівши дужче, — мені здасться, я навіть знаю, на кому оте он бачила.

— Ой, — прошепотіла вона, тремтячи вже так, що й усі задрижали, — мені здається, там — Толябун!

Тільки-но Мавпочка вимовила це ім’я, як усіх мов вітром здмухнуло з галявини, а в навколишніх кушах зашурхотіло: то тремтіли звірятка.

— Це таки лев, — сказало Жирафеня. Воно ж було найвище й побачило, хто лежить у кошику. — Але чому він тоді не вискочив зі своєї засідки й не кинувся на нас?

— Або чому ж він тоді не реве, як завжди, — задумливо промурмотів Бегемотик. — Тут щось не так.

— Мені здається, — втрутивсь у розмову маленький Носоріг, який любив усякі подвиги, — цей відважний незнайомець вступив у смертельний двобій з Толябуном, і вони обидва загинули.

— Правильно! — підхопив Бегемотик і гірко заридав. — Такий хоробрий дядечко — і загинув.

— Але як же вони могли битись, якщо дядечко тут, а лев аж он де, — засумнівалося Жирафеня.

— Я знаю, — вигукнув Носоріг. Він помер од ран.

— Але щось я не бачу на ньому ран, — заперечило Жирафеня й підбігло до Буртіуса.

Всі поспішили за ним. Справді, на незнайомцеві не було не те що ран, а бодай маленької подряпини.

— Таємнича смерть, — прошепотів маленький Носоріг. Він любив читати різні пригодницькі книжки.

Та тільки-но він мовив ці слова, як Буртіус розплющив очі, звівся на ліктях і голосно чхнув.

— Будьте здорові! — гукнули всі.

— Дякую, дякую, друзі! — відповів дослідник і вже націлився схопити до рук свій щоденник, аби мерщій записати кілька нових відкриттів, коли побачив затиснутий у правиці недоїдений пиріжок.

— А де це, — стурбовано запитав Буртіус, — величезний звір з чотирма лапами, довгим хвостом і жадібними очима?

— Він там, — відказали всі хором, одразу ж здогадавшися, про кого йдеться. — У кошику, прив’язаному до тієї штуки.

— Та штука, — поважно мовив Буртіус, — зветься повітряною кулею, і я прилетів на ній досліджувати ваші краї. І вже, мабуть, немало дослідив би, якби не моє відкриття номер чотири.

— А що це за відкриття? — поцікавився Бегемотик.

— Отой же звір, — відказав Буртіус. — Він так мене налякав, що я знепритомнів з переляку, точніше, е-е-е, заснув з несподіванки! От я

йому зараз покажу, — рішуче вигукнув хоробрий дослідник, кинувшись до своєї повітряної кулі.

— Не ходіть туди, — загукали звірятка. — Він вас з’їсть.

— З’їсть? — здивувався Буртіус. — Що ж це за цабе таке?

— Це лев Толябун, — пискнула маленька Зебра.

— Лев? Лев… Ах, лев, — знічено повторив дослідник. — Виходить, я зробив поки що тільки три великих відкриття. Просто я ще ніколи не бачив лева і думав, що відкрив його.

— Ну і як він поводиться?

— Жахливо! Просто жахливо! — закричали всі навперебій. — Він ображає нас і лякає. Через нього ми боїмося ходити до школи і навіть гуляти. Він уже з’їв кількох наших товаришів.

— А тепер нахваляється з’їсти мене, — прошепотів Бегемотик. — І обзиває череватеньким опецьком.

— Каже, що мій ріг зроблено з картону, і він коли-небудь одірве його та приб’є у себе в барлозі, щоб вішати капелюха, — поскаржився маленький Носоріг.

— А мені повисмикував усього хвоста, граючись у індіанця, — вигукнув із гущавини Павич. Він уже тижнів два сидів там, чекаючи, поки відросте новий хвіст.

— Він тільки те й робить, що страхає нас…

— Так він же справжнісінький бандит, — обурився Буртіус.

— Але стривайте, шо він робить там, у моєму кошику?

— Спить, — одказало Жирафеня.

— Ах, негідник! — зарепетував раптом Буртіус, побачивши свою порожню торбинку. — Мої пиріжки! Мої пампушки з повидлом. О, мої цукерки! Де ви тепер? Я знаю де! Ви в череві цього ненажери, кривдника безневинних і беззахисних звіряток, цього басурмана, харцизяки і песиголовця! Але стривай-бо! Стривай! — Буртіус схопив свій кошик і заглянув у нього. Звірі здивовано перезирнулися. — Таблетки! Мої таблетки! — почули вони.

Тут ми зробимо невеличкий відступ і пояснимо дивну поведінку мандрівника.

Буртіус об’їздив уже стільки країн, перечитав таку кількість книжок, познайомився зі стількома людьми і зробив таку силу-силенну відкриттів, що частенько почав забувати, що він знає і чи знає що-небудь взагалі. "Це від перенапруги, — казала його матуся. — Любий природолюбе Буртіусику, тобі треба відпочити. Не можна так перевтомлювати свою голівку". Але дослідник уперто не хотів відпочивати. Ледь повернувшись з однієї подорожі, він вирушав у другу і, нехтуючи порадами матусі, писав про свої мандри книгу за книгою. Це й призвело до сумних наслідків, що неодмінно трапляються, коли ми не слухаємо своїх матусь. Одного разу, приїхавши з Північного полюса, Буртіус, як завжди, зачинився у своєму напакованому книжками і всякими цікавими речами кабінеті й засів за нову книгу. Учений світ нетерпляче чекав на її появу. Через два тижні Буртіус закінчив роботу й поніс книгу до редакції. Але що то була за книга! Замість спостережень на Північному полюсі Буртіус написав "1000 способів приготування яєчні". А цю книгу він опублікував іще сім років тому. Мало того, під кожним номером від першого до тисячного було написано одне і те ж; "На змащену вершковим маслом чи смальцем пательню розбити одне, два, три, чотири, п’ять або більше яєць, залежно від апетиту. Тримати на вогні до повного приготування".

Любитель природи нахвалявся випустити доопрацьований варіант, у якому містилось би дві тисячі рецептів, і втерти носа всім кухарям та вченим планети. Однак цей задум так і залишився незавершеним, бо дослідника-кулінара поклали до ліжка. "Перевтома, — сказали лікарі. — Він занадто багато працює".

Одужавши, невтомний мандрівник одразу ж почав лаштуватись у подорож до Африки.

— Тільки одна умова, — попередила його матуся. — Я певна, що й там, далеко від рідної домівки, ти працюватимеш день і ніч. Ось тобі пакетик, а в ньому таблетки для сну. Рівно о дев’ятій годині вечора маєш ковтати одну таблетку й одразу засинатимеш. А вранці прокидатимешся, сповнений сил і енергії. Я покладу пакетик до твоєї торбинки з харчами. Тож не забувай вчасно приймати ліки.

І от тепер, зрозумівши, що разом із їжею лев ковтнув таблетки й заснув, Буртіус зайшовся од сміху.

— Тепер цей ненажера спатиме й спатиме, — реготав він. — Тож давайте придумаємо, як його провчити, щоб він запам’ятав це назавжди і більше нікого не кривдив. Для початку біжи, Бегемотику, зв’яжи його, поки не прокинувся.

Звірята наблизилися до повітряної кулі. Бегемотик поліз до кошика.

— Ой, дивіться, що я знайшла, — мовила, нахилившись над Буртіусовою торбинкою, Мавпочка. — А ось ще, і ще. Скільки їх тут!

— Чого? — здивувався мандрівник.

— А ось, дивіться, — Мавпочка простягла вперед лапку. Якісь маленькі горошинки біліли на її долоні.

— Таблетки, — прошепотів Буртіус. — Це ж таблетки. Виходить…

Договорити він не встиг. Могутнє ревіння розітнуло тишу, і над краєм кошика повітряної кулі з’явилася розлючена левова морда.

— Рятуйтеся хто може! — закричав Бегемотик, одскочивши вбік: адже він устиг зв’язати левові тільки передні лапи.

Зв’язані могутні лапи сперлися на край кошика. Ще секунда…

І раптом Буртіус вихопив із-за пояса ножа, якого завжди носив при собі, й кинувся вперед.

Звірі завмерли: невже цей безстрашний чоловік сам-один зітнеться з хижаком? На мить лев отетерів, але лише на мить. Ось очі його хижо заяскріли, він трохи подавсь уперед…

І саме тут Буртіус з розмаху вдарив ножем по туго напнутому мотузу, що тримав повітряну кулю. Не встиг ніхто й отямитись, як вона рвонулась угору, швидко набираючи висоту. З піднебесся пролунало жахливе моторошне ревіння лютого, обдуреного, але вже не страшного лева. Вдячні мордочки всіх звіряток повернулися до відважного природолюба.

— Що трапилося, професоре? — запитав маленький Носоріг.

— Думаю, ви вже й самі здогадались, — одказав той, полещений словом "професор". — Виявляється, лев з’їв лише дві-три таблетки, а не весь пакетик, як я гадав, бо той розірвався. А коли Бегемотик зв’язував йому лапи, проснувся.

Та я радий, що все так добре скінчилося.

— І ми раді і дуже вам вдячні, шановний Буртіусе, — мовила Мавпочка. — Але як же ви тепер без повітряної кулі? Як дістанетеся додому?

— Хе-ге, — мовив, посміхаючись, Буртіус. — Коли-небудь я прилечу сюди вдруге і розповім вам, як я один мандрував на плавучій крижині, як вижив на острові, де були самі лише крокодили, як без ковтка води два тижні йшов пустелею. Та це вже наступного разу. А зараз мені час іти, бо матуся моя хвилюватиметься. Лишайтеся здорові.

І він пішов, цей скромний і хоробрий мандрівник, у грудях якого билося добре і чуйне серце. А звірята з глибокою вдячністю і сльозами на очах дивились йому вслід.

Може, колись, читачу, я розповім тобі про всі оті незвичайні пригоди відважного Буртіуса і про пригоди, яких він зазнав, поспішаючи додому, до своєї матусі. Але зараз ми не можемо полишити без нагляду лева. Він сповнений люті, жадоби помсти, він голодний, він летить не знати куди і ще може заподіяти чимало лиха.

Тож попрощаємося з нашим любим Буртіусом і рушимо слідом за Толябуном.

Розділ II

У вівторок двадцять сьомого липня, а може, то було двадцять восьме липня, йшло собі лісом зайча. У прегарному настрої дибало воно лісовою стежкою і лизькало цукрового півника на паличці — вранішній гостинець від матусі. Час од часу зайча замислювалося над такими важливими питаннями: якщо лизати півника один раз на кожні п’ять кроків, то чи стане його на дорогу до лугу в кінці лісу, де ростуть такі гарні квітки, або ж на скільки лизів взагалі стане того півника.

Безперечно, то були дуже важливі питання, і, поринувши з головою в складні обчислення, зайча й незчулось, як у руках у нього лишилася сама тільки паличка.

"Ой-йо-йой", — подумало воно, з жалем позираючи навкруги, мовби цукровий півник міг спурхнути з палички й сховатися десь у кушах. І раптом воно вздріло неподалік якусь здоровецьку білу кулю, що видніла поміж дерев. Куля та, трохи поморщена, шарпалась од подувів вітру, сіпалась то вгору то вниз, але заплуталась безнадійно в гілках і не могла вже злетіти.

"Ух ти!" — вигукнуло зайча і, згораючи од цікавості, пострибало до кулі.

Воно вже встигло уявити, як гарно гулятиме з такою кулею на мотузці, аж раптом побачило просто перед собою якогось незнайомого величезного жовтого звіра з довгим хвостом. Він лежав на траві зі зв’язаними передніми лапами і дивився на зайча.

— З-з-д-д-ра-а-с-т… — пробелькотіло зайча і зупинилося про всяк випадок на безпечній відстані.

— Здрастуй, здрастуй, серденько, — ласкаво озвався звір. — Як живеш?

— Д-д-я-а-к-у-у… Д-д-ообр… — відповіло зайча. Не те, шоб воно злякалося, ні, просто в нього була така звичка — в деяких випадках трошки заїкатися.

— Чудово! Це справді чудово! — вигукнув жовтий звір. — Я дуже люблю, коли хтось добре живе. Я й сам живу непогано, але оце трапилася зі мною халепа! — Тут він ображено замовк і зволоженими очима подивився перед себе.

"Бідний", — міркувало зайча, підступаючи ближче, і спитало:

— Яка халепа?

— Бачиш… До речі, як тебе звати?

— Люська! — сказало зайча. — Я вже скоро піду до школи.

— Яке гарне ім’я, — розчулився звір. — І як воно тобі личить!

Люська ледь порожевіла.

— Так-от я, бачиш, великий друг усіх африканських звіряток.

— То ви, значить, аж із Африки! — здивувалася Люська.

— Еге ж, прямісінько з неї.

— А як ви опинились у нас? Це ж дуже далеко.

— Ще б пак! — погодився жовтий звір і злегка рикнув.

— Ой! — відскочило зайча. — Чого це ви?

— Згадав своїх друзів, — відповів той. — У мене їх дуже багато. Сумують, мабуть, без мене. І Жирафеня, і Мавпочка, і опецьок той, Бегемотик, смачненький такий…

— Хто смачненький? — насторожилася Люська.

— Хіба я сказав "смачненький"? Маленький! — поправився жовтий звір. — Усі маленькі звірята мене дуже люблять, бо я їх найперший друг, товариш, брат і захисник.

— Значить, і нашим будете захисником? — спитало довірливо зайча.

— А від кого вас захищати?

— Та ніби нема від кого. Був у тутешніх лісах Вовк, та й того перевиховали.

— Отож, ви тут усі нелякані? — зрадів жовтий звір.

— Ні.

— Неполохані?

— Ні-і.

— Це добре, добре. Не те, що в наших лісах. Усі аж трусяться, як мене побачать.

— Чому? — поцікавилась Люська.

— Та на радощах. "От, — кажуть, — іде наш найперший друг і захисник". Еге ж, так прямо і кажуть. О! Хочеш, буду і твоїм другом?

— Хочу! — пискнула Люська.

— Ну от! А звуть мене Толябун.

— Толябун? Це по-нашому, мабуть, буде Толик?

— Толик? Х-хе. Хай так.

— І від кого ж ви їх захищаєте? — мовило по хвильці зайча.

— Ото! Багато, знаєш, є всяких звірюг, які тільки й мріють когось скривдити. От, наприклад, трирогий пацюк або отой, з двома пащами, ах, забув, як зветься, — потрусив головою Толябун.

— Як це — з двома пащами? — роззявила рота Люська.

— А так: одна спереду, а друга ззаду, і в кожній по сімдесят три зуби, — брехав далі Толябун.

— Вони ж, ма-буть, страшні, — знову почала заїкатися Люська. Така вже в неї була звичка.

— Ще й які! — ствердив лев. — Але мене бояться. Я їм кажу: "Ви тільки зачепіть кого-небудь! Матимете справу зі мною". І не чіпають. Е! Це ж вони мені й помстилися. Життя, Люсю, суворе. Підіслали до мене шпигуна в окулярах, із сонними таблетками і, коли я заснув, зв’язали й відправили на цій кулі. П’ять діб носило мене в повітрі, і ріски в роті не мав. Ух, я їх, хай-но повернуся!

— Як же ви повернетесь. Толику? — співчутливо запитала Люська. — Може, я вам чимось допоможу? Адже ви хочете додому.

— Ще й як! Замість того, щоб бігати рідними джунглями і шукати собі здобич, я лежу тут, казна-де, голодний і зв’язаний.

— Чого ж це я стою! — спохопилося зайча. — Бідний Толик. — І, підбігши до лева, почало розв’язувати міцні пута. — А про яку здобич ви говорите: про їжу?

— Еге, про їжу.

— А що ви любите їсти?

— А ти? — ухилився од відповіді Толябун.

— Моркву!

— І я моркву. От і доводиться її добувати. Поки знайдеш дерево, поки залізеш на нього...

— На дерево? Хіба морква росте не в землі? — сплеснула лапками Люська.

— Ти розв’язуй, розв’язуй, — поквапив лев. — Це, певно, у вас росте в землі, а у нас на деревах, — викрутивсь він, бо й уявлення не мав, що таке "морква".

— А капуста теж на деревах? — розпитувала Люська.

— Ні, капуста на кущах! Я її теж люблю, — додав поквапливо. — Ех, зараз би капусточки пожувати...

— А я вас пригощу. У нас є, — пообіцяла щиросерда Люська. — Ну от і готово! — мовила, розв’язавши останній вузол.

— Але понад усе я люблю знаєш що? — спитав хижий Толябун, ступаючи ближче до зайчати.

— Що? — перепитала Люська, довірливо дивлячись йому у вічі.

— Таких пухнастеньких маленьких дурненьких зайчаток, як ти! — заревів лев і кинувся на неї.

Не встигла Люська навіть і злякатись, як ноги вже несли її геть, а за нею мчав страхітливий Толябун.

— Стій! Кому кажу! — кричав він. — Усе одно спіймаю. Стій, бо гірше буде!

Але Люська не уявляла гіршого, ніж бути з’їденою, і мчала навмання прудкіш од вітру. Поминувши верболіз, обоє вибігли в поле. Скільки тривала та гонитва, ніхто не зміг би сказати. Певно, Толябун легко наздогнав би Люську, якби в нього не затерпли лапи, що були довго зв’язані. До того ж звір дуже підупав на силі, бо п’ять днів нічого не їв.

Надвечір попереду завиднів якийсь чужий ліс. Зайча поминуло перші дерева й озирнулось: лев уже не біг, а шкандибав із останніх сил. І тут Люська зрозуміла, що врятувалась.

— Гей, ти! — крикнула вона. — Ось на тобі! — й показала левові язика. Тоді дременула в ліс і зникла за деревами.

Дивлячись їй услід, Толябун од люті дер пазурами якогось стовбура.

Одного погідного сонячного дня песик Бурмосик, добряче поснідавши, взяв кошика й подався збирати суниці для свого найкращого друга цапка Буцика. Адже Буцик найбільше у світі любив солодкі суниці, що ростуть на галяві біля озерця. Про ту галяву, ніхто, крім песика, в лісі не знав, а він про неї не дуже розводився: адже суниця на ній росла не така, яку ви звикли бачити, а куди більша. До того ж і родила ціле літо поспіль. Цю суницю Бурмосик виростив сам і дуже нею пишався. Була вона солодка, як мед, і навіть Буцик частенько казав: "Такої суниці мені ще не доводилося їсти. Ти, Бурмосику, — справжній природознавець".

Та цього разу, вийшовши на галявину, Бурмосик зрозумів, що хтось на ній господарював. Тут були об’їдені ягоди, там прим’яті листочки, а на землі — сліди чиїхось лапок. "Ну от, — подумав він. — Я так і знав". Поставив поруч свою лапку: ні, його слід був більший, а цей і на Буциків не схожий. Хто ж це міг бути? Отак роздумуючи, він заходився збирати

ягоди. Майже наповнивши кошик, песик раптом помітив: з-під куща ліщини витикається чийсь хвостик. Бурмосик ступив ближче й побачив, що то спить зайченя. "Так от хто їв мою суницю", — здогадався Бурмосик і злегка загарчав. Чи то загарчалось йому голосніше, ніж хотілося, чи в того зайчати був дуже хороший слух, але воно миттю скочило на ноги і стрибнуло за кущ, кліпаючи зі сну великими очками. Та, побачивши перед собою досить симпатичного песика, навіть спромоглося на усмішку й запитало:

— Ти хто?

— Я Бурмосик. А ти?

— А я Люська.

— Так ти дівчисько! — розчаровано вигукнув Бурмосик.

— Не дівчисько, а дівчинка, — виправило його зайча. — Що це за слова в тебе? Ти що, в лісі виховувався?

— Таки в лісі, — ствердив песик.

— Ой, ну шо це я питаю! — засміялася Люська. — Певне ж, у лісі. Це просто так говориться, коли хто не дуже вихований.

— То я, по-твосму, не дуже вихований? — засмутився Бурмосик.

— Ні-ні-ні! Це я спершу так подумала, — відповіла Люська. — А тепер бачу, що ти дуже навіть чемний. Слухай, — насторожилась вона, — а ти тут поблизу нікого не стрічав? — і глянула довкола.

— А тут нікого бути не може, бо цю галяву знаємо тільки я і мій друг Буцик.

— А тепер, виходить, і я знаю вашу галявку?

— Виходить, що так. Але як же ти тут опинилася?

Тоді Люська вийшла з-за куща і розповіла Бурмосикові все-все: і про цукрового півника, і про велику кулю, і про хитрого Толябуна.

— Аби ти знав, — закінчило зайча, — як він ревів од люті, коли я показала йому язика. Люба матуся, якби вона не навчила мене так прудко бігати… Люба матуся, — повторила Люська і заплакала.

— Ну, не треба, — розгублено мовив Бурмосик, підступаючи до неї. — Перестань-бо!

Та Люська не вгамовувалась.

— Лю-ю-ба-ба…

— Яка баба? — спитав Бурмосик.

— Лю-лю-ба-ба ма-ма-туся, — проривалися крізь плач Люсьчині слова. — Д-де-де ти-ти те-те-пер?

— Та де ж, як не в вашому лісі, — запевнив її Бурмосик. — Чекає на свою донечку.

— А до-до-донечка д-де-де? — схлипнула Люська.

— Та де ж, як не в нашому лісі, — одказав Бурмосик.

— А ма-матуся ж не-не знає, що лі-ліс цей тут і що я-я-я в ньому.

— Та й справді! — вигукнув спантеличено Бурмосик.

— А я ці-цілий д-день б-бігала куди очі ба-ба-бачать і не знаю, д-де мій ліс.

— Та й то правда! — ще більш спантеличено вигукнув Бурмосик. — От халепа!

Він підійшов до дівчинки й погладив її по голівці, — одне вушко в Люськи опустилося на лоба, друге стирчало.

— Знаєш що, — мовив Бурмосик. — Я саме збирався на косовицю до Буцика — помогти йому запасатися сіном на зиму. Ходімо й розповімо йому все-все. Може, він зарадить твоєму лихові. А поки що візьми-но підкріпися трохи. — І песик простягнув Люсьці кошик із суницями.

Розділ III

А тим часом Толябун, наморившись од цілоденної гонитви за Люською, хропів у гущавині, аж гай гудів. Йому снилася повна жахів подорож на повітряній кулі, коли він, здавалося, щомиті міг випасти з кошика, розбитися об стрімкі скелі, потонути в океанських хвилях або ж просто наштрикнутися на гілки дерев. Та куля щасливо приземлилась, і ось він женеться за тим куцохвостиком, а ось уже зайча показує йому з-за дерев язика. Рикнувши від образи, лев здригнувсь уві сні й розплющив очі.

Сонце пробивалося крізь верховіття, співали пташки, у повітрі танцювали метелики. Толябун уже був відкрив пащу, щоб заревти на весь ліс, — його все те страшенно роздратувало, — коли раптом до нього долинуло якесь порипування, чиїсь кроки і неголосний хриплий спів:

Через те, що без води

І не туди, і не сюди.

— Ану-ну, побачимо, хто то такий, — мовив до себе Толябун і, закривши пащу, визирнув із заростів.

Стежкою сунув Вовчисько у ковбойці із закачаними рукавами, в старих вишмаруваних джинсах, з брилем на голові. Він пхав поперед себе візок. На візку лежала бочка.

"Ти ба!" — здивувався лев і, зачекавши, поки Вовк проїде, гаркнув йому в спину:

— Грр!

— Ой! — зойкнув Вовк і гепнувся на землю. Із перехиленої бочки на штани йому хлюпнула вода.

— Здоров, братику! — крикнув лев, виходячи із засідки.

— Привіт! — підвівся Вовк, вдивляючись у незнайомця.

— Я тебе одразу пізнав…

— А я тебе ні, — сухо кинув Вовцюга, обтрусив штани і взявся за ручки візка.

— Стій! Куди ж ти?!

— На кудикину гору, — відповів сіроманець. Як видно, він не дуже був схильний до розмов.

— А що там таке? — спитав лев. — Я теж хочу. Прилетівши здалеку, він не дуже розумівся на тонкощах тутешньої мови.

— Що треба! — відрубав Вовк. — Тобі яке діло? Іди собі своєю дорогою. Я ж тебе не чіпаю.

— Ах ти ж задрипанцю! — скипів Толябун. — "Що треба!" Та ти знаєш, із ким маєш справу? Я цар звірів!

— У нас царів немає! — Вовк штовхнув візка. — Кожен собі хазяїн.

— Та почекай же, — заступив йому дорогу лев. До такої мови він не звик у себе в джунглях. — Ми ж із тобою начебто родичі, а ти мене так стрічаєш.

— Родичі? — здивувався Вовк. — А ти хто ж такий?

— Я — лев. Чув, мабуть?

— Та чув… Звідки ж ти тут узявся?

— Отож-бо! З Африки самої. Прилетів до нас один, увесь біноклями обвішаний, компасами… Я його з’їсти хотів, але спершу дай, думаю, перевірю, що в кошику лежить, який до повітряної кулі прив’язаний. Заліз іздуру, а куля та знялась і залетіла аж до вас.

— З’їсти, кажеш, його хотів? — похмуро перепитав Вовк. — Я теж якось на дівчинку надибав. Як її звали — забув уже: чи то Червоний Каптурик, чи Беретик. Не пам’ятаю. "Я, — цвіргоче, — до бабусі йду, а бабуся в хатці живе. Треба за мотузку смикнути, дверцята й відчиняться". Я й попхався туди. Бабцю проковтнув, окуляри її нацупив, лежу — онучку чекаю. А онучка — не в тім’я бита, мисливців навела. Ті як пальнули з обох цівок! Що там було — страх. Відтоді я людей не чіпаю. Нє-є, нема дурних. І тобі не раджу.

— Еге, бачу, не пощастило тобі, — співчутливо промовив лев. — Ну, а я таки з’їв би отого, та хто ж знав, що куля полетить.

Толябун вирішив не розказувати, як усе було насправді.

— А тепер що ж думаєш робити? — поцікавився Вовк.

— Погостювати трохи хотілося б. Добре у вас тут. Не жарко. Та нема де жити, нема чого їсти, — поскаржився Толябун, з надією зиркнувши на Вовка.

"Еге, його пусти! — тим часом думав Вовк. — Такому їжі не настачишся. Он мордяка — хоч об дуба бий".

— Мені багато й не треба, — правив далі левисько. — Хоч би зайчатко якесь чи козенятко, а можна й баранця...

— Охо-хо, баранця, — зітхнув Вовк. — Якось я перестрів одного. А він мені: "Роззявте, — каже, — пащу, я в неї сам стрибну, шоб вам зручніше було". Я, дурний, і роззявив. А він як розбіжиться, як буцне мене тими рогами. Ой-ой-ой... Що там було! Я відтоді зарікся їх чіпати. Нє-є. І тобі не раджу!

— Ти ба! — здивувався Толябун. — Ну й не таланить тобі! Але я буду не я, коли оте кляте зайчисько не спіймаю. Воно мені буде язика показувати! — затрусився він од неприємної згадки. — А тоді можна й додому.

— О, правильно! — пожвавішав Вовк. — У гостях добре, а вдома краще — це всяк знає. Ходімо зараз на ту кулю подивимось. Треба — відремонтуємо. Сядеш на неї і тю-тю додому. Що тобі тут робити?

— Еге, тю-тю! А керувати нею я вмію? А коли ще далі мене занесе, на Північний полюс? До білих ведмедів! Дуже треба. Я вже тут побуду трохи. А тоді й додому, своїм ходом. Ну то як, приймеш?

— Та прийму вже, — знехотя погодився Вовк, бо зрозумів, що так просто од лева йому не відкараскатись. — Із радістю. — А сам подумав: "Прилетів же на мою голову і на мою шию".

— А нащо ти оце воду тягаєш цілими бочками? — поцікавився лев, крокуючи поруч.

— А шо ж, відрами? Поки поллєш усе, так ухекаєшся, що ого-го.

— Що поллєш?

— Та город же. Город у мене. Бурячки, петрушка, часник, бодай йому лиха година.

— Город? — аж зупинився лев. — Так у тебе город?

— А ти що, глухий? — чемненько озвався сіроманець.

— І ти його поливаєш?

— Поливаю, бодай воно все засохло!

— А навіщо?

— А їсти щось же треба? Траву, може? Чи листя? Повітрям мені харчуватися? Отож і готую бощик, картоплю варю.

— Оце так-так! — проказав Толябун. — А дичина? Та, зрештою, підбіжи до сільця та вхопи курку чи порося яке.

— Е-е, — протягнув Вовк, — були тут поросята. Троє. Зачинились у будиночку, і ніяк їх не візьмеш. Поліз я через димар, а вони казан на вогонь поставили. Я прямісінько в окріп. Ошпарився увесь.

— Та що це в тебе всі пригоди якісь нещасливі? Аж за серце хапає.

— Ти краще вхопив би за ручки та поміг мені, — невдоволено буркнув Вовк.

— А, давай-давай, — погодився лев.

Отак, штовхаючи поперед себе візок із бочкою, вони прибули на Вовкове подвір’я.

— Ну й гидота! — казав лев, наминаючи картоплю. — І як ти їси її?

— А так, як і ти! — буркнув Вовк. — Гидота-гидота, а чавунця як не було.

— Голодний дуже. Ото й їм.

— А я ситий?

— Якби ж оце м’ясця! Свіженьких відбивних чи котлеток пательню, ум-м… Або качечок, запечених у глині.

— Ех-хе-хе, — і собі зітхав Вовцюга. Де вони, ті золоті часи? Я вже давно вегетаріанцем став. Ти присоли, присоли, воно смачніше буде.

— Ну, я розумію, — мовив по хвилі Толябун. — Я тут звір новий. Але й то, бач, мало те зайчисько не вхопив. А ти! Ти ж старожил, то чом оце на овочах гибієш?

— Отож бо й воно, що новий, — зітхнув Вовк. — Не знаєш нічого. Тут, брате, такі діла, що зарікся я м’ясо й рибу їсти.

— Щодо м’яса — зрозуміло. Ну, а рибу чого ж?

— Та розумієш, лисиця якось піддурила. "Іди, — каже, — на річку, встроми хвоста в ополонку та й наловиш рибки". Я й пішов, а хвіст мій...

— Та годі, годі, — урвав розповідь лев. — Слухати не можу. Знов у дурні пошився. Ну та нічого. Нас тепер двоє. Не хлопці, а орли! Герої! Голодні не будемо. Я собі тут план один прикидаю. Тільки кебету треба мати, а не в окріп лізти. Ще про нас заговорять. Усі в нас отут будуть! — стиснув пазурі в кулак.

"Добре йому поради давать, зайді африканському, — подумав Вовк. — Ще невідомо, до чого мене ця дружба доведе". Але вголос сказав:

— Добре було б. А то вже на смик перепався.

— Хо-хо, на смик! — зареготав лев. — Видать, тобі петрушка на користь іде. Здоровий, як бугай.

— Та де там здоровий, — одмахнувся Вовк, але потай таки зиркнув на свої біцепси.

"Таки є, є ще сила молодецька", — вдоволено подумав.

— Слухай, — мовив, — а що це ти про зайча якесь увесь час торочиш?

— Та розумієш, — зам’явся лев. — Втекло, капосне, од мене, десь тут бігає. Все одно спіймаю, аби тільки дороги додому не знайшло. Мале, мале, а язика вже навчилось показувати. "Толябун, — каже, — по-нашому значить Толик". Я йому покажу Толика! Я од злості навіть дерево обдряпав. Чекай, а чи по ньому воно не здогадається, звідки ми прибігли, не втече додому?

— Ну то не біда, — засміявся Вовк. — Слухай-но.

І хоч поблизу нікого не було, він зашепотів щось левові на вухо.

— О, молодця! — похвалив той. — Здорово придумав! Я ж казав, що вдвох ми — сила. То ходімо!

І обоє подалися з хати.

Бурмосик з Люською обминали просторе поле, що рясніло яскравими квітами.

— Ой, які гарні квіти, — мовило в захваті зайча. — Було б у нас більше часу, я обов’язково назбирала б оберемок.

— Запам’ятай це місце, — мовив серйозно Бурмосик, — і обминай його десятою дорогою.

— Чому?

— Тому що насправді це не поле, а Страшне болото, і сюди ніхто ніколи не потикається. Поглянь он туди, — вказав лапкою Бурмосик.

Вдалині, посеред болота, клубочився і здіймавсь угору густий туман.

— Там, щоб ти знала, живе Болотяник, який заманює в трясовину, тож ніколи не гуляй у цих місцях, якщо не хочеш потонути.

— Ой, як страшно, — притулилась Люська до Бурмосика, — а який він, цей Болотяник?

— Це таємниця, і ніхто не знає її. Та, мабуть, ніколи й не знатиме, бо він не виходить із туману, а тільки вряди-годи квилить — так жалібно й моторошно водночас. Того ж, хто піде на поклик, враз засмокче.

— Добре, що ти попередив мене, — притихла Люська. — Але які гарні квіти, — додала з жалем. — Так і хочеться сплести з них віночок.

— Може, зайдемо до нас, і ти поїси? — запропонував Бурмосик.

— Ні-ні, — заперечило зайча. — Ти ще не знаєш, скільки часу я можу бігати, гратись, зовсім не відчуваючи голоду. Ходімо швидше. До того ж, у нас майже повен кошик суниць.

— Так-то воно так, але ж суниці я ніс для Буцика. Та й після того, як ти пригостилася, їх уже не майже повен кошик, а майже півкошика. Ну гаразд, вистачить, — і вони заспішили на посвист Буцикової коси, що вже линув із-за дерев.

Розділ IV

Буцик саме кінчав косити й збирався трохи передихнути, перш ніж класти сіно у валочки, коли угледів Бурмосика. Поруч із ним весело дріботіло зайченя.

— Добридень, Буцику, — наче до давнього знайомого, привіталася Люська. — Я ваша нова подружка.

— Я знайшов її на Суничній галяві, — пояснив Бурмосик.

— І як же ти опинилася в наших краях? — спитав Буцик. І Люська розповіла про свою скруту.

— Ваш ліс теж хороший, але ж він для мене зовсім чужий. Так, зовсім чужий ліс, — закінчила вона і схлипнула.

— Стривай-но, — мовив Буцик. — А як світило сонце, коли ти бігла од лева?

— Яскраво.

— Я не про те. Звідки воно світило?

— Спочатку в ліве очко, потім у праве, — чи, може, навпаки? А потім у обидва, а потім у спину, а потім… Я вже не пам’ятаю. А навіщо це тобі?

— Бо якщо сонце світило тобі в праве око, значить, ти бігла звідти, — вказав Буцик рукою. — А якщо в ліве, — то он звідки. Зрозуміло?

— От бачиш! — скрикнув Бурмосик. — Я знав, що Буцик обов’язково щось придумає.

— Авжеж, — озвалася Люська. — Але я не пам’ятаю: я була дуже налякана.

— Так-так, — замислився Буцик. — Налякана. О! А що ти, кажеш, побачила, коли озирнулася вже в нашому лісі?

— Як Толябун дряпав дерево, аж кора на всі боки летіла.

— От по цьому дереву ми й дізнаємося, звідки ти прибігла. Що ж, на сьогодні, певно, досить, — глянув він на скошену траву. — Ходімо!

Довго шукати не довелось.

— Ось, здасться! — крикнув Бурмосик.

— Ой-ой-ой, — наблизившись, похитав головою Буцик. — Не хотів би я опинитися в таких пазурах. Зате тепер ми знаємо, звідки прибігла Люська. З півночі.

— Хіба, — здивувалась Люська, — а мені здається, із заходу.

— А по-моєму, вона прибігла з півдня, — докинув Бурмосик. Друзі перезирнулись.

— То звідки ж я прибігла? — сумно запитаю зайча.

— Звичайно, у школі нас учили розпізнавати сторони світу, — сказав Буцик, — та я вже забув, як воно робиться. Адже два місяці тривають канікули. Є така штука, — мовив він по хвильці, — яка визначає оці самі сторони світу. От тільки як вона зветься? Бомпас чи момпас...

— Може, монпансьє? — облизнулась Люська.

— Або "Золотий ключик", — і собі підхопив Бурмосик.

— Та ні, цукерки тут ні до чого. О, згадав! Компас! Якби ми його мали, то одразу ж визначили б, звідки ти прибігла.

— А де ж ми його візьмемо? — посмутнішало зайча.

— Компас у нашому лісі має тільки дядько Кажан. Він літає вночі, тож без компаса йому не обійтись. Але навряд чи дядько погодиться його позичити.

— А ми дуже попросимо, — сказала Люська.

— А цур тобі! — почули друзі, підходячи до граба, на якому жив дядько Кажан. — Щоб тобі печінки поодбивало! Щоб ти до кінця днів своїх голодний ходив! Щоб тобі живіт здуло! Щоб тобі ребра позападали! Щоб ти...

— Ой, як смішно він висить! — зареготала Люська. — Дивіться — догори ногами!

— Цить, — зашепотів до неї Буцик. — Що ти тямиш! Якщо дядько почує тебе — нічого не дасть. Для кажанів це нормально. Ану, разом…

— Доброго дня, дядечку! — дружно гукнули всі троє.

— Га? — озвався Кажан. — Хто це до мене привітався? Так світло, що нічого не бачу. Це ти, Бурмосику? Ти, Буцику? А хто ще з вами?

— Це Люська! — мовив Буцик.

— Здрастуйте, дядечку, — ще раз поздоровкалась Люська. — Так здорово ви висите на гілці. Ой, якби я так уміла!

— Еге ж, — одразу полагіднішав старий. — Звісно, не одній тобі — всім так хотілось би, та не в кожного вийде. Смішно навіть подумати, як ви всі відпочиваєте. Ну, а що вас привело до мене?

— Розумієте, дядечку. — пояснив Буцик. — Ми оце засперечались, де яка сторона світу. Чи не змогли б ви на півгодинки позичити нам свого компаса?

— Е-е, — схитнув головою Кажан. — Вам компас для іграшок, а я без нього літати не можу. Зіпсуєте — а я потім заблукаю. Ще до Болотяника втраплю. Не дам!

Довелося розповісти Кажанові про Люсьчину пригоду.

— Це інша справа, — мовив дядечко. — Та однак компаса не дам, а от полетіти з вами можу. А щоб йому живіт до спини присох, щоб йому…

— Кому це? — поцікавилася Люська.

— Та кому ж, як не отій почварі, — одказав Кажан.

— Почварі? — перезирнулися друзі. — А на що вона схожа?

— Та таке щось жовте, з хвостом, і реве — не приведи Господь...

— Толябун! — скрикнуло зайченя.

— Лев? — вихопилось у Бурмосика.

— Еге ж, лев, а-ах, — позіхнув Кажан.

— Зараз засне, — прошепотів Буцик і закричав: — Дядьку Кажане!

— Що? — розплюшив той уже було склеплені повіки.

— Та ви ж обіцяли про лева розповісти.

— Про якого лева?

— Про того, шо недавно тут пробігав.

— А-а-а, — згадав старий. — Щоб йому живіт до спини присох!

— От-от! Що ж він зробив?

— Значить, діло було так, — почав Кажан. — Уранці я повернувся з болота, куди літав на полювання. Там, коло берега, комарі особливо смачні. Такі жирненькі, вгодованенькі, тож наївся досхочу. А вдень же, звісно, треба поспати, — вів далі дядько. — Отож я прилетів, умостився на своїй гілочці й заснув. Через деякий час прокидаюсь од того, що неподалік хтось голосно гарчить. Розплющую я одне око, придивляюся — стоїть перед сусіднім деревом оця ж чума. Затим загнав у стовбур свої пазуриська й дряпає — аж я на гілці весь затрусивсь. "Гей ти, — крикнув я, — ану забирайся звідси!" Та він і оком не зморгнув, орудує

пазуриськами — аж навколо все куриться. А тоді мовив Вовкові — той вовцюга теж тут крутився: "Ще дерева зо три — й вистачить. Хай тоді пошукає, звідки прибігла". А потім обоє подалися геть… А-ах, — позіхнув Кажан і заснув.

— І зовсім цей лев не дурний. — мовив Буцик, коли йшли назад. — Таке придумати — обшкрябати ще кілька дерев. Спробуй вгадати, де оте, найперше.

— Ех, якби я вчилася в школі, то зразу сказала б, де мій ліс, — схлипнула Люська.

— І Вовк до нього пристав, — нагадав Бурмосик. — Швидко вони знюхались. Тож треба стерегтись. І необхідно попередити всіх у лісі. Адже це велика небезпека.

— Ти не побивайся дуже, — звернувся до Люськи Буцик. — Поживеш трохи в нас, а там щось надумаємо. Неодмінно. В гурті воно й веселіше.

— І безпечніше, — додало зайча. — І мені можна буде цілий день рвати квіточки?

— Гм… — розгубився Буцик. — Ну, якщо…

— Дуже добре, — зраділа Люська. — А як ви думаєте, мені у вас сподобається?

— Сподіваємося, — почулось у відповідь.

Друзі ступили на лужок, де стояла їхня хатка, та жоден не помітив, що в густій ліщині світять за ними дві пари жадібних і голодних очей.

— Ой, яка троянда! — скрикнула в захваті Люська, вздрівши кущ троянди коло ґанку. — Вона майже така сама гарна, як і я, — і полізла в кишеньку по дзеркальце. — Так, якби їй ще мої вушка.

— Так троянд же з вушками не буває, — здивувався Бурмосик.

— Значить, я єдина така гарна на весь ліс, — одказала Люська. — Що ж, непогано, — мовила, роздивившись у хаті.

— А що ви читаєте? — поцікавилось зайча, забачивши на столі грубеньку книжку.

— "Три мушкетери". Дуже цікаво. Хочеш послухати?

— Хочу, — підсунуло ослінчик ближче до столу.

— Де ми зупинились учора? — спитав Бурмосик.

— Там, де про королеву і дорогоцінності.

— А.. Так-так. Гм… Гм… Ось. Ну слухайте. І Бурмосик почав читати.

Спливав час… Налилося темінню вікно й знову посвітлішало, полите місячним сяйвом, коли Бурмосик відклав книгу.

Люська не зворухнулась: сиділа, підперши голову лапками.

— Бідне дівча, — шепнув Буцик Бурмосикові, — думає, певно, про свою домівку, — і гукнув:

— Люсю, час уже спати.

— А, так, це я замислилась. — Люська підняла на них свої великі чисті очі й замріяно мовила: — А як ви гадаєте, мені личили б брульянти?

— Брильянти, — поправив її Буцик, — або ж діаманти.

— Хай так, — відповіла Люська. — Я думаю, личили б. — Потім глянула у вікно й спитала: — А у вас є друга лампа, бо понад усе в світі я боюся темряви?

— Є, — одказав Бурмосик. — На горищі. Треба буде завтра дістати. А поки вкладатимешся, можеш узяти оцю.

— Я примощу її отут, — сказала Люська, ставлячи лампу на краєчок лави, — шоб світло падало в обидві кімнати.

— Не став, — застеріг Буцик. — Лава хистка — лампа може впасти і станеться пожежа.

Та Люська не послухала: вона розглядала себе у дзеркальце. Нараз од удару ломаки вікно розлетілося вдрузки; у нього всунулася страшна Толябунова пика і радо ревнула:

— О-о-о! Який пейзаж! Іди, Вовцю, поглянь! Тут вони всі. Ух ви ж мої мацюпусінькі! Ух я ж вас зараз!

Друзі завмерли з жаху. У вікно впхав свою мордяку ще й Вовк і, висолопивши язика, ласо поводив очима по кімнаті.

Од невимовного переляку коліна в Люськи підігнулись, і вона так і сіла на лаву, на самий край. У ту ж мить другий кінець лави, переважений зайчам, підскочив угору, і лампа, що стояла на ньому, майнувши жовто-червоною дугою в повітрі, шугнула у вікно, луснула по

мармизі Толябуна й розбилася, розбризкуючи довкола вогняні бризки. Заверещавши, мов недорізані, лев і Вовк кинулись навтьоки.

Бліда як крейда, Люська підвелася з долівки, взялася тремтячими руками в боки й гордо мовила:

— От-т ба-бачите! А ви к-казали: не ставити лампу на лаву.

Розділ V

Зранку Буцик із Бурмосиком заходилися зміцнювати хату. Вони поставили на двері здоровенний засув і набили по грубезній дошці на вікна ізсередини. Тепер у вікно могла пролізти хіба що Люська. Потім вистругали три довгі списи і прикріпили на кінці по гострому цвяху.

— Якщо вони нападуть на нас знову, будемо захищатися, — мовив Буцик. — А як тільки скосимо сіно, рушимо шукати Люсьчину маму. Згода?

— А що я робитиму в цей час? — спитало зайча.

— Ти можеш ходити з нами.

— Але ж я не вмію косити.

— Тоді гребтимеш.

— Я, мабуть, не навчуся. Це так складно, — відповіла, позіхаючи, Люська.

— Зрештою, ти можеш складати сіно в копички, — запропонував Буцик.

— Знаєте, я придумала, — сказала Люська. — Не всім же заготовляти сіно. Комусь треба лишатись і на господарстві. Хай це буду я.

— Що ж, думка хороша, — погодився Буцик. — То ми пішли: діло не жде. А ти не виходь із хати. Так буде безпечніше.

— Та ті бандюги сюди вже не поткнуться, — зухвало запевнило зайча. — А як спробують, то я їм оцим списом добряче шкури попроколюю.

— У цьому я, звичайно, певен, — сказав Буцик, — тільки ти вже краше не виходь за двері.

І вони з Бурмосиком пішли.

Деякий час Люська тинялася по хаті, трохи посиділа на лаві, затим дістала свое дзеркальце і довго чепурилась. За тином весело шуміли дерева, перемовлялися пташки, м’яка трава рясніла квітами, і нараз Люська відчула, що їй сумно.

"Так мені й сидіти цілий день у хаті? — подумала вона. — Піду хоч віночок сплету..."

Розміркувавши так, зайча вхопило свій спис і югнуло на луг, аж вітер засвистів.

Коли друзі повернулися під вечір з косовиці. Люська у віночку з лугових квітів і в намисті з ожини сиділа за столом, дивилася в своє люстерко й виспівувала на весь голос:

Бо моя врода

То є чистая вода,

То є бистрая вода

Синіх гір.

— У пісні трохи не так, — поправив її з порога Бурмосик. — "Бо твоя врода".

— Ой, здрастуйте! — підхопилася Люська. — Я знаю, але "моя врода" мені більше подобається. Ну як, схожа я на королеву?

— Чиста королева, — погодився Бурмосик, зазираючи в піч. Але даремно шукав він якогось чавунця з варивом. У печі навіть не топилося.

— Чиста тобі королева, — повторив він уже не так бадьоро й зітхнув. — А їсти хочеться!

— І мені вже хочеться, — радо підтримало зайча, не одриваючи погляду од дзеркальця. — Насилу вас дочекалась.

— А що ж їсти? — запитав Бурмосик.

— Справді що? — й собі поцікавилась Люська.

— Нічого ж немає!

— Дійсно. Немає.

— І ніхто за всенький день не здогадався зготувати хоч що-небудь? — подав голос Буцик.

— А хто ж міг зготувати, — здивувалася Люська, — коли в хаті нікого не було? Ви косили, а я рвала квіточки. Правда ж гарні? А ми сьогодні будемо читати?

— Щось на голодний шлунок не дуже хочеться, — відповів Буцик.

З’ївши по скибці хліба з чаєм, друзі лягли спати, сподіваючись, що хоч завтра матимуть кращу вечерю. Але назавтра їх чекало те саме.

Ще здалеку, повертаючись додому, косарі почули життєрадісний спів:

Бо моя врода

То є чистая вода…

Цього разу на голові в "королеви" красувався віночок волошок, але їжею в хатині й не пахло.

— Ой, гляди, — сказав голодний Бурмосик. — З неробами часом трапляються усякі неприємності.

— Так неробам і треба! — озвалась Люська. — А нам із вами чого боятися, крім вовка й лева, звичайно. Адже ми завжди при ділі. Правда, мені гарно в цій короні? — спитала Люська. — Чомусь ви не раді…

— Раді-раді, — озвався Бурмосик. — Навіть дуже, — й заходився розтоплювати піч.

— Ти сказав би їй що-небудь, — говорив Буцикові Бурмосик, коли вони вкладалися спати. — Хай хоч трохи нам допомагає…

— Та якось незручно. Все-таки наша гостя. Бідна дівчинка! Вона так натерпілася через того лева. Хай мине день-другий.

Та минуло кілька днів, а по зайчаті не видно було, щоб воно дуже журилося. До роботи Люська й не думала братися.

Тоді вночі, як усі поснули, Бурмосик поліз на горище, де у скриньці в нього лежали всякі дуже потрібні речі — гайки, шурупи, цвяхи, мотки дроту, — і видобув із тієї скриньки шматочок кривого дзеркала. Цей шматок подарував йому минулого літа директор заїжджого цирку за те, що Бурмосик допомагав розставляти стільці. Саме в останній день, коли артисти пакувалися в дорогу, одне велике криве дзеркало з кімнати сміху розбилося.

Навшпиньки Бурмосик прокрався до Люсьчиної кімнати, узяв зі столу її люстерко і, притуливши до того уламка, провів чотири рази склорізом. Ще мить — і він уже тримав два невеличкі, однакові за розміром дзеркальця. Але одне було правдиве, а друге — криве, хоча на вигляд вони нічим не відрізнялися.

Залишивши на столі криве дзеркальце, Буцик сховав Люсьчине і ліг спати.

Лише місяць, що зазирав у вікно, бачив те. Але місяць, як відомо, бачить усе, що діється вночі, а говорити не вміє.

Прокинувшись, як завжди, о тій порі, коли тіні од сонця найкоротші, Люська полежала ще трошки, вирішуючи, з яких квітів вона сьогодні сплете віночок, тоді скочила з ліжка, наспівуючи, сягнула по дзеркальце й заглянула в нього. Але що це? Замість її, Люсьчиних, великих очей на неї дивилися манюсінькі свинячі очка, а під ними висіли щоки-пампушки. Її акуратненький ротик тепер роззявлявся до самих вух, здоровенна голова трималась на шийці-сірнику. То була якась потвора!

Затремтівши від жаху, Люська випустила дзеркальце з рук. Вона обмацала свою мордочку, шию, вуха — на дотик усе здавалося таким, як було, але, поглянувши в дзеркальце знов, Люська зрозуміла, що вся її врода кудись щезла.

Опустивши голову на лапки, зайча гірко заридало. "Вже не співати мені так весело, — думало воно, — не вистрибувати на одній ніжці, не плести віночків — навіщо вони тепер! А як я з’яалюсь на очі Буцикові та Бурмосикові?

Вони мене тепер не любитимуть. І мама не впізнає свою доньку. Мало того — всі сміятимуться з мене. — І раптом згадала натяк Бурмосика на те, що з неробами трапляються усякі неприємності. — А я ж труджуся цілісінькими днями… Цілісінькими днями…"

І тут Люська спохватилася, що ніхто за її життя не називав ще цілоденні гуляння, співи й збирання квітів — роботою. Вражена своїм відкриттям, вона ще довго сиділа на лаві. Підвелась, обмотала голову рушником і знову сіла. Тоді схопилась на рівні ноги, внесла дров, розтопила піч. Люська не вміла готувати, але не раз бачила, як це робила її матуся.

Смерком на стежці, що вела до хатки, з’явилися дві постаті. Одна несла лопату, друга — моток мотузка й сокиру.

— А вони точно тут ходять? — почувся левів голос.

— Аякже! Три дні вистежував! — відповів йому з темряви Вовк. — Дівчисько все по лісу тинялося: назбирає, знаєш, квітів цілий оберемок, вмостить на маківці та й ходить собі, у дзеркальце милується. Якби ж то не опіки, я її враз би схопив. А то сам знаєш: півтора тижня лежав, рани вигоював. Хіба тепер прудко побіжиш? Раз зовсім близько од мене була — я по-пластунськи підкрався ззаду, а тут вона, як на зло, своє дзеркальце витягла і ненароком сонячного зайчика мені просто в очі.

Налетів зосліпу на мурашник, та і зараз ще покусаний увесь. Отож і кажу: дівчисько все по лісу тинялося, а це з двору не потикається. Обмотало голову рушником і вчора цілий день город пололо.

— Ну й дурний, — озвався Толябун. — Хитрістю треба брати. От вони, скажімо, цією дорогою ходять, а я їм пастку і влаштую. Зайча, кажеш, у дзеркальце задивляється? От навколо нього й крутитися треба. Слабке місце шукать. Не в хату лізти напролом, а зробити так, щоб само з хати виткнулось. Зрозумів? Е-ех, щось не видно живності у твоему лісі, — бурчав лев. — Куди вона вся поділася?

— Зачаїлись усі, не розумієш хіба? Ревеш, як навіжений. Казав же тобі, щоб не галасав. Не слухаєш. Ото й позалазили всі у нори, поховалися в хащах. Як тепер до них добратися?

— Бояться, значить, — зрадів лев. — Чують героїв. Спершу цих трьох з'їмо. тоді решту, а потім до мене в Африку гайнемо. Порядок встановлювати! Панувати! Ги-ги! А то вже скучили по мені, мабуть, любі звіряточка. Ой! Все тіло болить після того клятого гасу. Вся шкура у вавках. Це ж треба — лампою швиргатися. Стій! Отут, здасться, підходяще місце!

Лев увігнав лопату в землю.

— Зараз ми їм таку гойдалочку встругнемо, — вів далі. — Вирубай-но поки ломаку, чи що.

Сокира загупала по деревині.

Лев тим часом зробив на мотузці зашморг, закинув його на верхівку дубочка й потягнув до себе. Петля міцно обхопила дерево.

— Готово! — підскочив Вовк.

— Добре! Ану, давай разом потягнемо. Дубок хитнувся й похилився.

— Досить! — командував лев. — Тепер обмотай разочок круг кілка. А тут — ще одну петлю і на стежку. О! Притруси глицею. Все! Ха! Диви: досить ступити сюди ногою чи просто торкнутись, як мотузка зіскакує з кілочка, дубок розпрямляється й смикає вгору зашморг разом із тим, хто в нього потрапив.

І Толябун на радощах почав плигати через голову і примовляти:

З доброї моєї ласки

Не минуть нікому пастки!

Толябун не помилився. Він так захопився, що ненароком черконув по мотузку, й одразу ж страшна сила схопила його за хвоста і потягла вгору. Дико заволавши, левисько все ж устиг зачепитися пазурами за кущ і тепер завис у повітрі, пручаючись, що було сил. Але сили були нерівні, та й тонкі гілочки вже тріщали.

— Рубай! Рубай мотуз! — репетував лев. — Чого ти стоїш? Вовк підняв був сокиру, але враз опустив.

— Зовсім нова мотузка, — мовив із жалем. — Я нею ще ні разу не користувався. Може, краще хвоста?

— Ти що, пришелепку, здурів? Рубай, кому кажу, трясця б тебе вхопила!

Вовк нехотя махнув сокирою, і лев гепнувся на землю.

— Хух, — відсапнув він. — Оце так! Мало не затягло!

— А мотузка ж яка, — зітхнув Вовк. — Золото, а не мотузка, ціни їй не було.

— У-у, довбешка твоя порожня! — визвірився на нього лев. — Мотузки йому жалко. Біжи зараз же по нову!

— Ще й по нову… — скривився Вовк, але Толябун так люто блимнув очима, що той почвалав назад, до хати.

Відпочивши, лев зметикував, що відтято не такий уже й довгий шмат. Тож він знов нагнув дубка, зробив нову петлю й примостив її на стежці. Почекавши ще трохи Вовка, він подався додому. "Стріну дорогою, — подумав. — А не стріну, так пошукає мене й вернеться. Маю час марнувати на того телепня!"

А Вовк тим часом трюхикав з мотузкою не по дорозі, а навпростець, через ліс. Лева на місці він уже не застав і, розміркувавши, що Толябунові набридло чекати і він гайнув додому, лаючись, і собі повернув назад. Та заледве ступив кілька кроків, як щось міцно вхопило його за ноги й кинуло вгору. І вже там, високо вгорі, Вовк здогадався, що потрапив у Толябунову пастку.

Лев же, анітрохи не турбуючись, що Вовк не прийшов додому, завалився в ліжко, одвернувся до стіни й захропів.

А вранці Толябун, ухопивши ножаку й мішок, почимчикував неквапом із хати.

Наблизившись до знайомого дубка над самою стежкою, лев кинув погляд угору: в рясному гіллі висіло щось дуже велике. "Ото, — подумав Толябун (сонце світило йому в очі й заважало як слід роздивитись), — вони там, здасться, обоє. Оце пощастило". Він потягнув вільний кінець мотузка на себе, дубок нахилився, і просто Толябунові під ноги

хряпнувся сплутаний, увесь синій Вовк. Од того дива лев випустив мотузку, і Вовк знову сховався у верховітті.

"Це ж він од висіння посинів, — міркував Толябун, тягнучи мотуз. — Невже задушило?" — І, коли Вовк удруге бухнувся на землю, черконув ножем по путах.

— Вовчику, ти живий? — спитав несміливо, але той не ворухнувся. Тоді лев завдав собі на плечі бездиханне тіло друзяки й поплентав до хати.

У Вовковій хаті пахло всілякими травами, листям, медом, натираннями й примочками.

— Ну як тобі, легше? — питав лев Вовка.

— Та наче одпустило трохи, — відповів той кволо. Сидів, укутаний ковдрами, на дивані, звісивши ноги. — Та ще й нежить підхопив — цілу ніч на вершечку гойдався. А надворі ж не тепло. Думав — настала моя годинонька.

— Настала! Та хіба для таких героїв, як ми! Нам ще жити й жити! Творити всякі подвиги й творити!

— Ох, ситий я вже тими подвигами, — простогнав Вовк. — Казав же: не треба чіпати. І зарікався не раз, так ото треба було тебе послухати. Даймо їм спокій. Ну нащо вони тобі?

— Це вже справа честі, — похмуро відказав Толябун. — Не вийшло одразу з двома, будемо ловити по одному. Так воно легше. Тільки хитрістю треба. А потім до мене гайнемо, у Афф…

— Ой-йой! — зойкнув раптом Вовк.

— Що таке? — сполошився лев.

— А ти ж оцей тиждень город поливав, поки я до тями приходив? Там же пов’яне все.

— Хіба до того було? Геть забув. Та можна зараз. Ходімо, я поможу.

— Не, зараз не піду. Поки дійдемо, вже смеркне.

— А ти що, темряви боїшся? — зареготав лев.

— Ні, не темряви, а болота, з якого воду набираю. Не так болота, як Болотяника. Його всі бояться.

— Болотяника? Це ж хто такий? — зацікавився Толябун.

— Та невже я тобі про нього нічого не розповідав?

— Ні.

— Е-е, то ти нічого не знаєш. Ну то слухай.

— Ану-ну, — підохотив його лев.

Вовк відкашлявся:

— У нашому лісі, отамо, — махнув лапою. — лежить велике й підступне болото, яке називають Страшним. На вигляд воно зовсім не схоже на болото, а ніби велике поле, поросле травою й квітами. Але то тільки на вигляд. Варто будь-кому пройти по тому полю кілька кроків, як сердегу одразу засмокче підступна драговина. Ще малим кидав я туди всяке паліччя, і воно безслідно зникало в глибині. Навіть жаби не

живуть там, а тільки комарі. Мами лякають трясовиною неслухняних дітей, але туди й так мало хто навідується.

Та одного разу трапилось таке, що Страшне болото стало ще страшнішим. Кілька років тому однієї грозової ночі з самої його середини, — звідти, де в тумані бовваніють дерева, — пролунав дужий вибух. А може, то вдарив грім — хтозна! Так от, кажу ж, може, страшного в тому нічого й не було, але відтоді й почалися дивовижні речі.

Мало не щодня чулися з того місця крики: "Сюди! Сюди! До мене! Агов!" — а через деякий час дядько Кажан, полюючи на комарів, ніби бачив постать у білому, яка бігала по твані, вимахувала руками й репетувала. Кажан, правда, недобачає й недочуває, тож міг те все й вигадати. Хтозна... Так чи не так, а відтоді до болота взагалі ніхто не потикається. Поміркуй сам. Хто може бігати по трясовині, наче по твердому, та ще й кричати? Не інакше — якась мара, Болотяник заманює на грузьке невинні жертви. Ще й понині можна почути іноді ті крики. Тому й побоююсь я підходити до того місця смерком, не те що вночі.

— А може, то марсіянин, га? — несміливо поспитав Толябун. — А ще я десь читав про літаючі тарілки. Може, саме одна така тарілка зламалася й ляпнулась в болото?

— Воно так гахнуло тоді, ніби не тарілка, а цілий баняк!

— Тьху! Та при чому тут баняк! Тобі одне в голові. Скоро вже, крім полумисків, взагалі нічого не бачитимеш. Книжки треба читати. Темнота! У тебе хоч одна є в хаті?

— Аякже! — гордо мовив Вовк. — Аж дві!

Він поліз у закапелок і витягнув на світ потріпані книжки:

— О!

— Ти бач! — здивувався лев. — Дай-но сюди! Так, усе зрозуміло, — сказав, ледве глянувши на заголовки. — "Їстівні гриби" і "Читанка" для першого класу. Годі було від тебе чогось іншого й сподіватися. Ну, з грибами ясно — ти ж травоїдний, — а "Читанка" навіщо?

— Ге-ге, — засміявся Вовк. — Відібрав у якогось малюка. Я її під чавунець підкладаю, коли їм, бо стіл полірований.

— Зрозуміло, академіку! Слухай, — зблиснули раптом левові очі. — Кажеш, усі в лісі знають про Болотяника?

— Усі, усі.

— І бояться його?

— Ще й як.

— Ідея! — гукнув лев і вискочив надвір.

Ухопив простирадло, шо сушилося на жердині, обмотався ним і з криком "Болотяник!" гайнув у хату. Тільки-но його постать у білому з’явилась на порозі, як Вовк заревів;

— Болотяник! Рятуйся! — і метнувся у двері.

— Стій! Ти що, здурів? Це ж я! — вхопив його за хвіст лев, скидаючи з себе простирадло.

— Ху! Ну й налякав! — одхекувавсь Вовк, тримаючись за серце. — Аж душа в п’ятах.

— Якшо вже ти так налякався, — радів лев, — то що буде з отими куцохвостиками! Уявляєш? Та вони заціпеніють од страху! Ось ми їх чим візьмемо!

— То ти хочеш… — почав був Вовк.

— А певно ж! Нацупимо на себе оцю хламиду — і хапай їх голими руками. Молодець я чи ні?

— Молодець! — одказав Вовк. — Стратьог!

Розділ VI

Буцик із Бурмосиком запаслися дровами на зиму і з легким серцем крокували додому, балакаючи про Люську.

— І що найголовніше, — казав Буцик, — ти помітив: останнім часом вона дуже змінилась.

— Таки змінилась, — охоче підтвердив Бурмосик.

— А якою стала роботящою! По хазяйству вже собі раду дає. А як навчилася готувати! Я думаю, таку велику силу має вплив колективу, тобто нас із тобою.

— Але не тільки це, — озвався Бурмосик.

— А що ще?

— Та бач… — мовив Бурмосик. — Е-е… Ти звернув увагу, що Люська ось уже скільки днів ходить із замотаною рушником головою?

— Каже, бідна, що голівка болить. І ліки не допомагають.

— Так знай же, що ніяка голова в неї не болить!

— Не болить? — здивувався Буцик.

— Ні, — відповів Бурмосик. — Просто я підсунув Люсьці замість її дзеркальця — криве, з того уламка, що мені подарували минулого літа циркачі! І тепер вона думає..

— Ай-я-яй, — урвав його Буцик. — Бідна дівчинка! Ну навіщо ж ти так?

— Бо вона нічого не робила.

— Та ми ж і самі чудово обходились. Бідна дівчинка, як їй гірко! Не чекав я од тебе такого.

— Я ж пожартував. А Люсьці од того тільки користь, бо у неї в голові одні тільки квіточки були. Ти ж сам бачив.

— Сьогодні ж розкажи їй про все, — вів своє Буцик. — Вона ж, певно, дуже страждає.

— Та я й сам збирався. Тільки розказувати не буду, а підміню дзеркальце і все.

— Хай хоч так, — погодився Буцик.

Люська із обмотаною рушником головою стріла їх на порозі. У хаті була чисто вимита підлога, вікна сяяли прозорістю, з печі смачно пахло.

— Як вам працювалося? — спитала Люська, насипаючи в тарілки.

— Чудово! — відповів Буцик. — Бо знали, що вдома нас чекає така господинька.

— Та що там, — зашарілась Люська. — Гм… А пам’ятаєш, Бурмосику, ти казав, шо з неробами може щось трапитись? Нас це, звісно, не стосується. А чи буває так: потім, якщо цей нероба увесь час робить, то з ним трапиться щось навпаки?

— Авжеж, буває, — швидко відповів Бурмосик, зиркнувши краєм ока на Буцика. — Неодмінно.

— А коли? — нетерпляче згукнула Люська.

— Та… Зовсім небагато часу має минути. Здається, тиждень.

— Ой, завтра якраз тиждень, — тільки й мовила стиха Люська.

А вранці, прокинувшись, вона кинулась у першу чергу до свого дзеркальця і на радощах скрикнула. Замість манюсіньких свинячих очок у неї були її, Люсьчині, великі очі, замість щік-пампушок — її колишній ротик, і навіть вушка були її — довгі й пухнасті.

О, як зраділа Люська! Вона знов застрибала на одній ніжці, замахала лапками, закричала "Ура!", тричі оббігла довкола хати, тоді швиденько метнулася за хвіртку й сплела собі маленький, ну зовсім маленький віночок; а наостанок ще й заспівала свою улюблену пісню.

Тоді збігала до криниці, набрала води, кинулась у хату, сягнула на піч по чавунець і… Щось блискуче й маленьке впало з печі на долівку.

— О, та це ж дзеркальце! — вигукнула Люська. — Мабуть, Бурмосик приготував його мені в подарунок і поки що заховав.

І вона вже хотіла покласти дзеркальце назад, але не втрималась і заглянула в нього.

Із дзеркальця на сторопілу Люську глянули манюсінькі свинячі очка, під ними висіли щоки-пампушки, замість рота… Та що там казати, ви ж самі знаєте, як усе виглядає в кривому дзеркалі.

Бідна Люська обмацала всю себе, відтак вхопила своє дзеркальце…

І тоді зрозуміла, що вона зовсім не мінялась, а завжди була тим самим маленьким, симпатичним зайчам.

"Виходить, вони насміялися з мене, — подумала Люська. — З мене, з найврод… Ні, просто зі своєї подружки…"

Понуро сиділо дівча.

Зашуміла ліщинонька.

Зашуміла ліщинонька.

Заплакала дівчинонька,

— наче з самого серця полилися тужливі слова, і великі сльози покотилися з Люсьчиних очей на долівку.

Раптом за вікном щось зашурхотіло, і чийсь улесливий голос запитав:

— Хто це співає таку гарну пісню?

Зайча замовкло. Далі втерло сльози й здивовано зиркнуло на вікно. Але там нікого не було.

Минула якась хвилька, і той самий голос запитав іще улесливіше і ніжніше:

— Хто це такий гарний співає так добре таку чудову пісню?

Люська зиркнула у своє дзеркальце і, ледь усміхнувшись, пискнула:

— Це я!

— Та хто ж, хто? — чулося знадвору, і тоді Люська, забувши про всяку обережність, підбігла до вікна, визирнула й повторила, любенько посміхаючись:

— Це я!

Тієї ж миті могутнє лаписько вхопило її за вушка, висмикнуло з вікна, наче моркву з грядки, і вкинуло в мішок.

І вже звідти Люська почула голосний регіт:

— Ще не так заплачеш, моя пташечко. Ти ще не знаєш, що такс плакати, моя гарнюнька.

Вовк перекинув мішок через плече й побіг у ліс. Куди й навіщо — про це Люська могла тільки здогадуватись, але уява її не малювала нічого приємного.

На приятелеві кроки Толябун підхопився з дивана й кинувся до дверей.

— Ну як?

— Приніс, — вишкірився у посмішці Вовк. — Піддурив! Ось маєш, — провів лапою по мішку.

Зайча злегка ворухнулося.

— Скількох?

— Що значить скількох? Одне! Зайчисько! Визирнуло з вікна, а я його за вуха — і готово.

— А в хаті ще хтось був?

— Я й не знаю. Може, був, а може, й ні. Хто ж його відає? Через стіни, хе-хе, не видно.

— "Не видно!" Бовдур! — аж засичав Толябун. — То треба було у вікно зазирнути або ж почекати трохи, чи не кинуться її шукати…

— Ага, у вікно зазирнути! Щоб знову лампою гужнули. Красненько дякую. Сам іди і зазирай. І взагалі, що це за слова в тебе: "Бовдур"! Я стараюсь, поки ти тут вилежуєшся, страждаю за трьох, а він ще обзивається. Ніякої культури! Сам бовдур! — витріщився на Толябуна Вовк.

— Та гаразд уже, гаразд, — буркнув лев. — Ну як ти не здогадався! Якщо в хаті нікого не було, то заліз би туди сам і почекав їх. Вони ж нічого не підозрюють. Тільки в двері, а ти їх по тім’ячку. І вся розмова.

— Так-то воно так, але ж у них вікна забиті, ти ж знаєш!

— Що тобі ту дошку одірвати чи вибити! Сокиру взяв би із собою.

— Ага, а вони мене знову гасом.

— Та то ж якби вони були, дурню! Тобто, це… хороший хлопче. О! Та ми зараз і спитаємо, хто вдома був! — зрадів Вовк, глянувши на мішок.

— Правильно! — Лев кинувся у куток, розв’язав мішок і витрусив на підлогу принишклу Люську.

— З-д-здра-аст, — підвелась вона на ноги. — З-з-здр-а-аст, То-лику…

— Здрастуй, серденько, — засміявся Толябун. — Ну от і здибались. Приємно, що ти мене не забула. Як живеш?

— Д-д-о-об-р… — прошепотіла Люська і схлипнула.

— Ти вважаєш, що добре? Ти чув? — звернувся до Вовка. — А язика ще не розучилася показувати? — знов глянув на Люську, але та тільки схлипнула ще дужче. — Не розучилася? — повторив Толябун.

— Ні! — раптом вигукнула Люська і, замруживши од страху очі, висолопила язика.

— Ах!.. Ах!.. Ах ти ж!.. — аж заціпило Толябунові. — Та я… Та я тебе!.. — Він кинувся був до зайчати, але його перепинив Вовків голос.

— Та стривай! Це ти завжди встигнеш! Треба спочатку вивідати в неї дещо… — І він багатозначно клацнув пальцями.

— І то правда, — схаменувся Толябун і гарикнув:

— Ти була одна в хаті?

— Ні, — одповіла Люська. Вона ж бо чула всю розмову.

— А з ким?

— Із Буциком та Бурмосиком, — вирішило обдурити зарізяк зайча. — До них саме прийшов у гості дядько Кабан і приніс їм нову рушницю, — вигадувала вона. — І вони всі сиділи у сусідній кімнаті, і дядько Кабан показував їм, як із тієї рушниці стріляти.

— Рушниця, — посмішка на Вовковій морді згасла. — Погане діло. Пам’ятаю, раз зустрів я дівчинку, чи то Червоний Очіпок…

— Та облиш ти свої спогади дурні, — урвав його лев. — Знайшов, що згадувати. Ти краще скажи, що то за дядько Кабан.

— Із ним краще не зв’язуватись. Місцевий дзюдоїст. Як ухопить за барки, як кине через стегно…

— І звела ж мене доля з боягузом, — зітхнув лев. — Чого ти трусишся? Ну і який же він, цей дядько Кабан? — блимнув на Люську.

— Здоровенний! — Люська зрозуміла, що вона на правильній путі. — Отакий на зріст. Отакенна шия. А плечі — у двері не влазить.

— Ну і як же він усе-таки до вас уліз? — уже не так бадьоро спитав Толябун.

— А боком. Та й то ми його всі втягували — аж хата тріщала. Коли ступає — дошки на підлозі вгинаються. А ручиська — як ваші три!

— Ну-ну, — замислено озвався лев.

— А рушницю приніс із трьома цівками, — розписувала далі Люська. — Одна стріляє шротом, друга — кулями, а третя — чергами. Як автомат. О! Вони оце побачать, шо мене немає, одразу кинуться сюди, і я вже не знаю, що тоді буде.

Люська зовсім розходилася, побачивши, як стривожились її вороги.

Запала мовчанка.

— Ну, я пішов, — першим звівся на ноги Вовк, ухопив відро й попрямував до дверей.

— Ти куди? — підвів голову лев.

— Город поллю.

— Город? Так уже ж смеркає.

— Ну то й що? Треба городець полити.

— А Болотяник? Чи ти вже його не боїшся?

— Не боюся, — відрубав Вовк. — Піду.

— А може… Ага, — здогадався лев, — то ти, може, втекти здумав? — І вхопив Вовка за лапу. — Я тобі дам город! Боягуз! Дезертир! А хто справу до кінця доведе, хто у вирішальний напад піде? — Люська нашорошила вуха. — Втікаєш?

— Ну й тікаю, — зізнався Вовк. — Не хочу, щоб у мене з трьох цівок… І в Болотяника не хочу перевдягатись. І з Кабаном зустрічатися.

— Цить, — гримнув лев. — Ще невідомо, чи це все правда, чи дівчисько не збрехало.

— Все чиста правда, — подала голос Люська.

— А в тебе не питають. Так от що: я зараз гайну до їхньої хати і гляну — вигадки то чи ні. А ти побудь із дівчиськом — от тільки зв’яжу її. — Лев підійшов до зайчати з мотузом. — О! Отак! А коли покінчимо з тими, то всіма трьома й поласуємо. А то що з неї одної — і од землі не видно. А ти дивись, — звернувся до Люськи, — якщо збрехала…

— Як же я один залишуся… — подав голос Вовк. — А якщо вони сюди нагрянуть…

— Ну то біжи ти, — одказав лев, — а я посиджу.

— Е ні, я краще тут побуду, — одмахнувся Вовк.

— Отож, — кинув Толябун і вибіг із хати.

— Ну й поморочилися з тобою, поки спіймали, — розговорився Вовк. — І чого, власне, я на тебе напався? Що ти мені поганого зробила? Із левом щось там не поділили, — а мені яке до того діло? Я до тебе завжди ставився добре. В душі. Так що ти, може, теє… Якщо ті з ружжом прибіжать — заступишся за мене? Я навіть одну лапку можу тобі розв’язать. О, — нагнувся над Люською, — отак зручно тобі?

— Заступлюся, — мовила Люська. — Я й сама дивуюся, що у вас спільного з тим Толябуном? Ви такий розумний, інтелігентний Вовк — і подружилися з цим грубим невігласом.

— Отож, отож, — запишався Вовчисько, вмощуючись на дивані. — Нічого в мене з ним спільного нема. Це ти правильно підмітила. Сів на мою шию, ще й поганяє, живодер. Це він мені наказав тебе впіймати. Хіба ж я сам до такого додумався б? Погрожував мені. А я тебе й пальцем не зачеплю. І навіть відпущу. Точно, відпущу. Біжи собі до своїх друзяток. Ну, а скажи все-таки правду, збрехала ти про Кабана й рушницю чи ні? Скажи, не бійся, я ж Вовк добрий.

Люська зрозуміла: Вовк і не думає відпускати її, тільки правду хоче випитати. Але що задумали ці двоє?

— А якщо я признаюсь, ви розкажете мені про Болотяника?

— А ти звідки знаєш? — вибалушив очі Вовк.

— Із вашої розмови з Толябуном.

— Гаразд, розкажу, коли так, — погодився сіроманець. — То ти…

— Я все збрехала, — твердо мовила Люська, глянувши йому у вічі.

— Невже? — зрадів Вовк.

— Так.

— І нема Кабана?

— Ні. Він уже місяць на змаганнях.

— І рушниці нема?

— І рушниці.

— О, як добре, — усміхнувся Вовк, потираючи лапою об лапу. — Значить, ніхто в мене не стрілятиме. Я дуже добрий Вовк, — глянув він на Люську, — але кровожерливий. Для мене нема нічого кращого, як з’їсти козлика, свинку чи хоча б зайченя. Тож відпустити тебе я ніяк не можу, бо хочу їсти. Сьогодні вночі, значить, тобто вже завтра на світанні, коли сон найміцніший, ми з левом перевдягнемося в Болотяників і нападемо на вас. — Люська здригнулась. — Ну тобі боятися нема чого — ти ж бо тут, — заспокоїв її Вовк. — Ми хочемо

зробити з вас святковий обід, бо в лева саме завтра день народження. Але що з тобою зробить Толябун, коли зараз прибіжить?! Ти ж його обдурила, а він цього не любить.

Вовк витягнув із кишені жменю насіння й заходився лузати його, спльовуючи лушпиння просто на підлогу.

Люська замислилася. Що робити? Як попередити друзів? Звідси до хатки Буцика таки далеченько. А навпростець повз болото — страшно Болотяника. У лісі вже темно… Хоча яка різниця — темно в лісі чи світло, якщо вона все одно не може вирватися звідси. Люська трохи випростала затерпле тіло, і тут щось гостре вп’ялося їй у бік. Зайча вільною лапкою намацано в кишені своє дзеркальце. Дзеркальце! Адже краєм його можна перетерти мотуз! Але як? Он Вовчисько час від часу лупає на неї з дивана ледачим оком. Видно, не судилося їй уже побачити матусю. А які матуся пече коржики! А як готує солодку моркву! А які співає колискові, коли Люська хворіє.

Од тих пісень самі собою злипаються очі…

А якщо спробувати?..

Люська, злегка прокашлявшись собі під носик, упівголоса завела:

Котику маленький,

Котику сіренький.

Не ходи по хаті,

Не буди дитяти.

— Давай-лавай, — підохотив її Вовк, — співати не заборонено. Я навіть люблю, коли співають. У мене дуже ніжна душа. І добра…

Дитя буде спати,

Котик колисати, —

тамуючи дрож у голосі, якомога лагідніше виводило зайча.

А-а-а-а-а-а-а.

Скінчивши, Люська одразу ж завела "Ой ну, люлі, люлі", а потім "Ой на кота-воркота" і вже десь на середині пісні помітила, що Вовкова лапа звісилася з дивана й насіння з розчепіреної жмені посипалося на підлогу. Тоді Люська гукнула: "Дядю Вовче!" Той не відповідав. Хутенько вийнявши дзеркальце, Люська взялася до діла, але тупі краї не брали грубий мотуз. Тоді зайча мить подумало і з силою натиснуло дзеркальцем об підлогу. Хруснувши, воно розпалося на дві половини. Люська легко розрізала пута гострим краєм скла. І за півхвилини була вільною. Прокравшись навшпиньках у куток, де стояла сокира, вона на всяк випадок вхопила її й так само навшпиньках вийшла за двері. Нічне повітря обхопило Люську прохолодною свіжістю, і зайченя кинулось у темінь. Одбігши трохи, закинуло сокиру в гущавину — "Тепер не знайдуть", — а за мить почуло страшний рев: "У-т-е-к-л-а!!"

То повернувся з розвідки Толябун.

У темряві, якої Люська боялася більше за все на світі, кожен кущ ввижався їй левом, кожен лужок — Страшним болотом, а пень — Болотяником. Гілки хапали її за плечі, корчі підставляли ніжки, та й заблукати, зрештою, теж було дуже просто. Куди вона біжить, Люська не могла сказати з певністю. І вже коли на обрії засірів світанок, натрапила на Суничну галявину. На неї війнуло запахом стиглих суниць…

Звідси дорога вже була знайома, і Люська побігла чимдуж, пам’ятаючи слова лева "на світанні". Ще трохи, ще — і зайча мало не зіткнулося зі своїми друзями.

— Люсю! Люсько! — закричали вони й кинулись обіймати та цілувати її. — Де ж ти ходила?

— Пробач, пробач, Люсюню, — лопотів Бурмосик, шморгаючи носом. — Це все я… Я хотів пожартувати…

— Вибач йому, я нічого не знав, — мимрив Буцик.

— А я й не сердилася зовсім, — розчулено відповіла Люська. — А ви, бідолашні, мабуть, цілу ніч не спали?

— То пусте! Дрібниці! — кричали в один голос Буцик із Бурмосиком.

— Люсь, я забув тобі сказати найголовніше, — мовив Буцик. — Післязавтра ми йдемо шукати твою маму.

— Як добре, — зраділа Люська, але враз наморщила лобика.— Стривайте: адже зараз на нас мають напасти Толябун із Вовком.

Друзі кинулися стежкою до хати й зачинили двері.

— Як же ми будемо боронитися? В нас немає ніякої зброї, — стривожився Бурмосик.

— Я знаю, з чого ми зробимо зброю: з Буцикових рогів, — мовила Люська.

— Тобто як це з моїх рогів? — обурився Буцик. — Зріжете їх, чи що?

— Та ні! Ми прив’яжемо до твоїх ріжок гуму й матимемо рогатку. Варто буде лише повернути голову й подивитись на лева чи Вовка, як ті опиняться на прицілі.

— Якось воно несподівано, — почухав потилицю Буцик. Гуми не знайшли, тож прив’язали Бурмосиків пружинний еспандер, з яким він робив ранкову зарядку.

І тут знадвору почулося: "Болотяник! Болотяник вибрався із трясовини! Здавайтесь усі!" — і дикий Толябунів рев. За мить у двері загупало, аж хата задвигтіла.

— Двері вони не виламають, — заспокоїла Люська.

— А ми їх самі відчинимо, — сказав Буцик. — Тільки чим би це… мене зарядити?

— А ось, — зняла Люська з печі горнятко. — Думаю, підійде.

— Підійде, — одказав Бурмосик і натягнув еспандер. Люська взялася за ручку дверей, і тільки-но знову загупали, рвучко розчинила їх.

Із свистом прорізавши повітря, горнятко вгатило Вовкові в груди. Щось булькнуло в горлі у звіра, і він повалився з ганку на лева. Але Толябун вчасно відскочив, Вовцюга хряснувся потилицею об землю й завмер.

— Вбили! Друга вбили! Бандити! — заревів лев і кинувся через тин, полишивши вбитого напризволяще.

Та він помилився: друг залишився живий. Відпочивши на землі хвилин зо три, Вовк прочуняв і пошкандибав до тину.

— Ну як ти? — підскочив до нього левисько.

— Ох-хо-хо! Живий! Ледве! А ти теж! Замість того, щоб помогти, п’ятами накивав. Друг називається!

— Та хто ж його знав, що вони вигадають таку гемонську зброю, — виправдувався лев. — Треба помститися їм. Треба щось інше придумати.

— Ти вже думай сам! А з мене досить! Ситий по горло. І все мені дістається, — запхинькав Вовк. — І від мисливців, і від поросят, а тепер іще від оцих, — показав на будиночок.

— О! Розпатякався! Чого ти рюмсаєш? Ми, хлопці, герої чи не герої! Та ми таке можемо! Гори звернемо. — Лев ходив попід тином, і раптом просто з неба впала йому під ноги якась каменюка. Він зиркнув угору й побачив, що кинув її дядько Кажан, але, підсліпуватий, не влучив.

— Киш мені звідси, курка общипана! — крикнув лев. Він ухопив грудку й пожбурив її вгору. Кажан зойкнув — грудка попача йому в крило — й полетів геть.

— О! Бачив? — радів лев. — Отак треба!

— А він зараз усіх звірів скличе, — заскиглив Вовк. — Тікаймо звідси, поки не пізно.

— Нізащо, — бадьорився лев. — Або я, або вони. — І тут погляд його впав на стіжки. — Придумав! — зрадів Толябун. — У тебе сірники є?

— Є, — відповів Вовк. — Дома.

— Ну то мерщій по сірники! Зараз ми їх викуримо.

— Легко сказати, — швидше, — занив Вовк. — У мене й досі в грудях коле.

— У всіх коле, — відказав суворо лев. — Побіг би я, так ти ж усе попсуєш!

— Ну, гаразд, — погодився Вовцюга й покушпелив додому.

— Щось вони задумали, — звернувся до товаришів Буцик. — Один кудись побіг, а другий зостався. Що в нас є з набоїв?

— Двоє горняток, — відповіла Люська, — два чавунці — великий і малий, — три виделки…

— Чотири поліняки, — докинув Бурмосик.

— Немало… Якщо влучно стріляти…

— Погляньте! — крикнув Бурмосик.

Усі кинулись до вікна. Перескочивши через тин, лев ухопив стіжка й поніс його до хати.

Випущене з рогатки горнятко бухнуло просто в стіжок.

— Га-га-га! — зареготав лев. — Стріляйте, стріляйте, хоч десять років.

— Дай-но поліно, — гукнув Буцик.

Поліно мелькнуло в повітрі, ате не влучило і зникло десь у кущах.

Лев тим часом кинув сіно під хату, метнувся назад і вхопив другий стіжок.

Тарілка вдарилась об стіжок, і знов почувся голосний Толябунів сміх.

— Ану, спробуймо виделкою, — підказало зайча.

По тому, як завищав і застрибав на одній нозі Толябун, друзі здогадатися: виделка влучила в ціль.

Накульгуючи, лев усе-таки пожбурив свій вантаж під хату і чкурнув за тин. Там витяг із лапи виделку й став чекати Вовка.

Незабаром прихекав і той з коробкою сірників.

— Тепер слухай, — мовив лев. — Он бачиш — під стіною два стіжки. Сухісінькі, як порох. Досить кинути сірника — і вся хата піде з димом. Наші друзі, звісно, не чекатимуть, поки згорять разом із нею, і вискочать. Отут ми їх і в мішок. Просто і геніально! Ну, гайда!

— Що гайда? — затремтів Вовк. — Ризикувати своїм здоров’ям, а може, й життям? Я не хочу! Мене й так мало не вбили.

— Лізь, боягуз нещасний.

— Не полізу, — затявся Вовк.

— А свіжину щодня їсти хочеш? А панувати в лісі теж хочеш?

— Не хочу!

— Вже забув усі наші плани, зрадив?

— Не забув, але здоров’я дорожче.

— Тут порядок наведемо, до мене гайнемо, в Африку, як на курорт. Там здоров’я, знаєш, як прибуває. Щохвилини!

— Гаразд, — повагавшись, відповів Вовк. — І звела ж мене лиха година з тобою.

— Давно б так, — мовив лев. — Диви! Бери стіжок і під його прикриттям підповзеш до хати. Там підпалиш разом із моїми двома. А я не забарюся з торбою.

Вовк припав до землі.

Вдарилась перед ним і розбилася на друзки тарілка, пролетіла над головою виделка. Ховаючись за стіжок, звір помалу просувався уперед.

— Все! — мовив Буцик. — Стріляти більше нічим. За кілька метрів од хати Вовк підпалив сіно.

— Він і нас зараз спалить! — вигукнула Люська.

Але раптовий подув вітру підхопив полум’я й кинув його просто на Вовка. Завивши від болю, той кинувся навтьоки.

— Ну й нездара! — вилаяв його лев. — Доручай тобі що-небудь. Давай сюди сірники!

Хутенько перетнувши двір, він поклав ще один стіжок поруч із першими двома й черкнув сірником.

— Все! — заплющила очі Люська.

— Тікаймо! — гукнув Бурмосик.

Та нараз якась тінь майнула по дворищу, і згори просто левові на голову гепнувся великий мішок. Ще мить — і такий самий мішок накрив Вовка.

Друзі задерли мордочки. Здавалося, просто на них спускалася здоровенна повітряна куля.

— Ой! — скрикнула Люська. — А якщо це ще один лев із Африки?

Але то був не лев.

Куля спустилася донизу, і з кошика вийшов якийсь дивний чоловічок — гладенький, у капелюсі з широкими крисами і коротеньких штанцях, весь обвішаний бінoклями, компасами, годинниками й планшетами. А за ним, за ним Люська побачила таке, од чого серденько її забилося-затріпотіло в грудях, і крикнувши: "Мамо!" — зайча кинулося з хати.

Розділ VII

Як же сталося, що природолюб Буртіус — а це був він, — замість того, щоб їсти спечені його матусею пундики з повидлом, опинився у лісі, далеко від рідної домівки?

Розпрощавшись із африканськими звірятками, яких він урятував від Толябуна, Буртіус збагнув: хоч би куди занесло лева на повітряній кулі, він усюди буде однаково небезпечний для людей і звірів. Зрозумівши це, мандрівник засів за обчислення. Він визначив напрям вітру і виміряв його швидкість. Підрахував, скільки кілометрів пролетіла б куля порожня і куля з Толябуном. А обчисливши все те, він обвів на карті кружечком район, де, за його підрахунками, мав приземлитися лев, і, поглянувши на компас, рушив у дорогу.

Він дуже поспішав. Він їхав на верблюді, на віслюкові й коні, машиною, поїздом і пароплавом, літаком, вертольотом і велосипедом і зрештою натрапив на свою кулю. Від неї вели кудись у степ ледь видимі сліди Люсьчиних лапок і Толябунових лапищ, а поруч сиділа згорьована Люсьчина мама.

Наповнивши кулю летючим газом, що був у балоні в кошику, Буртіус разом із Люсьчиною мамою вирушили на пошуки. Два дні літали вони над лісами і на третій день надибали наших друзів саме в скрутну для них хвилину.

— Познайомся, мамо, — сміялася Люська, — це мої нові товариші. Тільки завдяки їм я врятувалась у цьому Зовсім Чужому лісі. Проте ні, адже з такими чудовими друзями ліс уже зовсім не чужий для мене.

Прив’язані до дерева, стояли в місячному сяйві Вовк і лев.

Наступного дня друзі прокинулись іще вдосвіта. Та хоч як рано вийшли, великий природолюб уже порався коло своєї кулі, а поруч висів на гілці дядько Кажан.

— Доброго ранку, шановний Буртіусе! Доброго ранку, дядьку Кажан! І ви з нами?

— І я, і я, діточки. Хоч подивлюсь, як воно літає без крил. Може, й комарця якогось уполюю заодно.

З’явилась на ґанку й Люсьчина мама.

— Ти поїдеш із нами, мамусю? — спитало дівча.

— Ні, люба, їдьте вже самі. А я тим часом приготую щось смачненьке вам на обід. Ось, візьміть із собою дещо на дорогу.

І вона простягнула Люсьці кошик із харчами.

— Прошу, — мовив природолюб. — У мене все готове. Він одкрутив кран балона, і летючий газ із свистом почав наповнювати кулю. Та здригнулась і трохи піднеслась над землею.

— Ой! — скрикнула Люська. — Здається, полетіли. Може, досить надувати, бо ще лусне?

Але Буртіус тільки всміхнувся.

Все вище й вище здіймалася куля над ранковим лісом.

— Як страшно, — притиснувся Бурмосик до Буртіуса. — А й справді, вона не лусне? Було б прикро упасти з такої висоти.

— А хоч і лусне, — втішив дядько Кажан, — можна ж буде стрибнути з неї й полетіти самому.

— Так то вам можна, а ми ж літати не вміємо, — сполошилася Люська.

— Не бійтесь, не бійтесь, — заспокоїв усіх Буртіус.

— А я взагалі нічого не боюсь, — хоробро мовило зайча.

— А Толябуна? — спитав Буцик.

— А Вовка? — додав Бурмосик.

— А темряви? — кинув цапок.

— А Болотяника? — поцікавився Кажан.

— Я маю на увазі — тепер уже нічого не боюся, —відповіла Люська. — Ой, дивіться, як усе-таки гарно навкруги.

Довкола і справді було гарно. У білих променях сонця мчала куля. Внизу на моріжках поблискувала роса, і видно було далеко-далеко.

— Ой, диви, наша хатка! — радо скрикнув Бурмосик.

— А он дерево дядька Кажана, — вказав Буцик.

— Дивіться, то ж наша Сунична галява, — раділа Люська.

— А просто під нами… — гордо почав дядько Кажан, але друзі так і не довідалися, що знаходилося просто під ними, бо Кажан заплющив очі й захропів.

Та от іще трохи, і вони пізнали Страшне болото. Над ним клубочився, підіймався й опадав густий туман. Усі принишкли.

— Бідний Болотяник, — зітхнула раптом Люська. — Йому там, мабуть, зовсім холодно.

— Який це Болотяник? — поцікавився природолюб. — Я вже вдруге чую це ім’я.

Друзі коротко розповіли йому про найстрашнішого у світі Болотяника.

— Ми мусимо спуститись і все розвідати, — рішуче сказав учений.

— Яка благородна людина! — прошепотів Буцик. — Чого тільки не зробить заради науки!

— А я думаю, все це вигадки, — озвався Бурмосик.

— І я, — докинула Люська, але на всяк випадок полізла під лавку.

— От зараз ми й пересвідчимось у всьому, — мовив природолюб Буртіус і сіпнув за спеціальний мотузок. Летючий газ почав виходити з кулі.

— Я так і знав, — промимрив Бурмосик. — Зараз ми впадемо в болото.

Але, трохи спустившись, куля полетіла далі. Даремно вдивлялися всі в довколишній туман: ніхто нічого не бачив.

— Я ж казав, що то все вигадки, — похвалився Бурмосик.

— І я, — докинула Люська, вилазячи з-під лавки.

І в цей час десь зовсім поруч почулося:

— Агов! Сюди! Сюди!

Крик линув із самої середини болота.

— Знаєте, мені вже набридло кататися, — першою подала голос Люська. — Давайте повернемося додому.

Та дослідник-аматор, здавалося, не чув її — мовчки дивився уперед.

— Дерева! — остеріг Буцик. Дослідник крутнув кран балона. Куля підстрибнула, і раптом внизу, за деревами, які, здавалося, росли просто з води, всі побачили невеличкий острівець. Якась постать у білому підстрибувала на ньому, вимахувала руками і шось кричала.

— Мамо! — сказала Люська.

Буртіус смикнув спеціальний мотузок — куля почала спускатись. Він підніс до ока підзорну трубу, якусь мить вдивлявся в постать, а потім заплющив очі і впав на самісіньке дно кошика

— Болотяник! — вигукнув Бурмосик. — Летімо назад! Навіть найхоробріший у світі дослідник знепритомнів од страху!

— Хочу додому, — хлипала Люська. — Я не хочу туди. Але вже було пізно. Куля швидко спускалася. Друзі затамували подих.

Раз, і другий, і третій кошик легко вдарився об землю і завмер, а до нього біг, і кричав, і сміявся чоловік у білому, сивий і в окулярах — дуже схожий на аматора Буртіуса.

— Раді вас бачити, шановний досліднику Буртіус-старший, — привітався Буцик і перший вистрибнув із кошика.

Розділ VIII

Так, це був дуже великий дослідник і природолюб Буртіус-старший, а іншими словами, аматорів татусь.

— Шановний, яким побитом? — оточили його друзі.

— Хвилинку, заждіть хвилинку, — схилився той над великим дослідником і природолюбом Буртіусом-молодшим, а іншими словами, над своїм синочком, намацуючи його пульс.

— Все гаразд, — мовив по хвильці. — Просто це невеличкий "ударіс радістіус", тобто удар од радості. Зараз він прийде до тями.

За чотири хвилини і сімнадцять секунд Буртіус-молодший розплющив очі.

— Тату! — прошепотів він. — Це ти? Я так довго тебе шукав.

— Я, я, синочку. Аж не віриться, що знову бачу тебе. Іще вісім хвилин вони обнімались, а тоді Буртіус-старший мовив:

— А тепер прошу до мене в гості.

Прокинувсь і дядько Кажан, немало здивувавшись, що Буртіусів двоє, і всі гуртом попрямувати до хижки.

Обабіч стежки, якою вони йшли, рясніла городина, колосилося жито. На вербі росли груші.

У невеличкій мазанці скрізь на стінах були розвішані компаси, годинники, барометри й хронометри — майже такі, як і на Буртіусові-молодшому.

— Ну, татусю, розказуй швидше все-все, що з тобою трапилося. — нетерпеливився Буртіус-молодший.

— Що ж, розповідь буде недовгою, — почав той. — Три роки тому я повертався з Полінезії й пролітав саме над Бердичевом, коли потрапив у циклон. Вмить стаю темно, як уночі, і дуже холодно, страшний вітер підхопив мою кулю, і вона, наче тріска в океанських хвилях, помчала, не знати куди. З мене навіть зірвало черевика, і я вхопився щосили за поручні, щоб не вилетіти слідом за ним. Кругом вило, свистіло й шипіло. Крім того, пищало й хурчало. А ще й вищало. Вдарив грім. Я зовсім розгубився. Буря не вщухала, а я не міг навіть поглянути на компас чи годинник — боявся, що не вдержусь і випаду з кошика. Як довго мене носило — не знаю. Зрештою просто під собою я побачив дерева. Ще секунда — і куля моя напоролася на гілки,вдарилась об землю, і тут же

вибухнув балон із летючим газом. На моє щастя, я вилетів із кошика за мить до того.

Опритомнів, коли вже світало. Злива вщухла, але довкола стояв туман, як довідався я потім — вічний туман. Я кидався у всіх напрямках і гукав на допомогу, аж поки не зрозумів, що знаходжусь на острівці, оточеному болотом.

Чекати допомоги було даремно. Я мав чималий запас консервів, під пташиними гніздами я знаходив усяке насіння і тут же садив його — ви бачили мій город. На вербу прищепив знайдену гілочку груші. Одіж моя геть зносилася, і я пошив собі комбінезон із білої оболонки кулі. Збудував хижку. Коли дуже підростала борода — рубав її сокирою. Так минуло три роки. За цей час я написав книгу, яка, певно, зробить переворот у всіх науках, і тільки одне не давало мені спокою ні вдень, ні вночі — думка про тебе, мій сину, і твою матусю. І от, нарешті, ми зустрілися.

— Так, — укотре вже діставав носовик Буртіус-син.

— То летимо мерщій додому! — вигукнув Буртіус-тато. І всі заквапились, дивуючись із його розповіді.

— Ех, навіть трохи сумно залишати свою хатку, свій город напризволяще, — зітхнув Буртіус-тато. — Багато сил було вкладено в них. Три довгих роки мого життя проминуло тут. А тепер хатинка розвалиться, зруйнується, зогниє на цьому болоті. Город заросте бур’янами…

— Шкода! — погодився Буртіус-син. — Проте, — додав він, — гадаю, ми знайдемо, кого поселити на твоєму острові.

— Невже хтось погодиться тут жити? — спитав Бурмосик.

— А їх ніхто й не питатиме. Вони на це не заслуговують.

— Невже Толябуна й Вовка? — заплескала в долоні Люська.

— Авжеж. Для них це краще, ніж сидіти в клітці, і зла вони тут нікому не зможуть заподіяти.

— Як добре придумано! — вигукнула Люська. — І можна буде нічого не боятися! Хоча, — додала вона, — я і так уже нічого не боюсь.

— А якщо вони виправляться і назавжди забудуть лихі наміри, то коли-небудь я переправлю їх назад, а Толябуна, можливо, навіть до Африки. Адже тепер я прилітатиму сюди в гості, до своїх нових друзів, — сказав Буртіус-син.

Немало зраділи лісові жителі, коли дізналися, хто жив на острові серед болота! Не стало Болотяника, і можна бавитися коло Страшного болота, рвати квіти, і ніхто нікого в те болото не заманить.

Ще вчора жаліли звірятка природолюба Буртіуса, бажали йому якнайшвидше знайти свого татуся, а сьогодні цей татусь любенько розмовляє з усіма бажаючими (небажаючих просто немає) і радіє разом із звірятками.

Всюди видно було веселі мордочки, лунали сміх і співи.

Буртіус-тато витягнув на двір стіл, виліз на нього й прочитав кілька дуже цікавих лекцій: "Давно, знаєте, — казав він, — не виступав перед слухачами".

Усі слухали його, пороззявлявши роти, забувши навіть про обід, і якби Буртіус-тато під вечір не захрип, то, може, сиділи б голодні й досі.

Буртіус-син бродив по лісу в оточенні нових друзів і намагався щось відкрити. Але, — чи це тому, що був надто стомлений, чи од багатьох переживань, — ніяких викриттів він того разу не зробив. А шкода!

Люсьчина мама готувата страшенно смачні страви всім охочим (а їх виявилося немало) і не мала коли навіть глянути вгору.

Буцик креслив будову кулі з надією, що, закінчивши п’ятий клас, зможе зробити таку саму й податись у мандри.

В усьому лісі не раділи лише двоє — Вовк і Толябун. Їх переправили на острівець і там розв’язали. Вовкові дали змогу захопити зі своєї хати все, що він забажав. Проте його це не дуже тішило, він рюмсав і погрожував, що при першій же нагоді помститься, але кому — не казав.

Толябун скреготав зубами й скавулів од люті та образи.

Наближався час прощання. На Буцикове подвір’я зійшлося повно охочих: допомогти відважним мандрівникам і подивитись, як вони полетять. Проте виявилося, що допомога не потрібна, — усі приготування закінчилися. Тож лишилося тільки дивитись.

Врешті з Буцикової хатки вийшли обидва Буртіуси, Люсьчина мама, Буцик, Бурмосик і Люська в новій сукенці. Вона крутилася на всі боки й хотіла, щоб дивились не тільки на мандрівників, а й на неї.

Батько й син залізли в кошик.

— Спасибі вам, дорогі друзі, за все, — мовив Буртіус-син. — От і настав кінець нашому гостюванню. Але ми ще прилетимо до вас, неодмінно прилетимо, бо друзів не годиться забувати.

Буртіус-тато теж роззявив рота, бо хотів щось сказати й собі, але згадав, що захрип, тож хутенько закрив рота і замахав на прощання обома руками.

Буртіус-син крутнув кран балона з летючим газом. Велика повітряна куля під вітально-прощальні вигуки зробила коло над галявою, прорізала сірий присмерк і зникла за верхівками дерев.

І тільки тут, простеживши за нею поглядами, всі помітили, що в листя вже вплелася жовтизна і вечір настає швидше, ніж раніше. Літо закінчувалось… Раптовий тихий смуток огорнув усіх. Друзі стояли й махали лапками, і Люсьці здалося, шо водночас із відважним мандрівником-природолюбом Буртіусом та його татом вони прощаються з останніми погожими днями.

А може, то вони вітали близький вересень і перші дні нового навчального року?.. Дихнуло прохолодою, і дерева зашелестіли, задзвеніли, мов притишені шкільні дзвоники. "Дзінь-дзінь, дзінь-дзінь", — бриніло довкруж. То промені згасаючого сонця били у дзвони золотих копичок, у стовбури дерев, і тихе відлуння тих ніжних звуків чулося далеко-далеко, по всьому лісі.